

Саалаев Ө.

АДЕП САБАГЫ

Сабактын планынын усулдук иштелмелери

7-класс

Бишкек 2015

Кыргыз билим берүү Академиясынын Социалдык-гуманитардык предметтер лабораториясы 2014-жылдын 15-январындагы отурумунда Адеп сабагынын 6-класстарынын мугалимдер үчүн усулдук иштелмелерин (автору Ө.Саалаев) №1 токтому менен басып чыгарууга сунуштаган.

С-47 АДЕП САБАГЫ. Сабактын планынын усулдук иштелмелери - 2015 -96 бет

Бул сабактын планынын иштелмелери 7-класстын адеп сабагына арналып жазылды жана азыркы учурдун талабына ылайык иштелип чыкты. Ошондой эле Кыргызстанда билим берүү жаатында иш алып барган эл аралык долбоорлордун иш тажрыйбалары кеңири пайдаланылды.

Киришүү

Сабактын планындагы өзгөчөлүктөр

Урматтуу кесиптештер! Колуңардагы сабактын планынын иштелмелери адеп окуу китеби үчүн жазылып, азыркы учурдун талабына ылайык иштелип чыкты жана ар бир тема ар түрдүү интерактивдүү ыкмаларды колдонуу менен жазылды. Ошондой эле сабактын ар бир максатында окуучулар жетише турган ийгиликтер жана сабактардын жабдылышы ачык, даана көрсөтүлдү.

Бул сабактардын иштелмелеринде башкаларга салыштырганда көп өзгөчөлүктөр бар. Алсак, сабактын планын жазганда сабактын өтүлө турган күнүнүн ордуна (өтүү мөөнөтү), өтүлө турган жумасы көрсөтүлдү. Себеби, сабак өтүлүүчү күндү көрсөткөндө ар кандай себептер менен ал күнү өтүлбөй калышы мүмкүн. Ошондуктан, сабак кайсы жумада өтүлөөрүн, мисалы, өтүү мөөнөтү: сентябрдын биринчи жумасы деп көргөзсөк, сабак ошол жуманын ичинде өтүлөөрү белгилүү болот.

Дагы бир өзгөчөлүгүн алсак, ар бир сабак фрагмент түрүндө жазылып, өтүү убактысы 15-35 мүнөттү камтыйт. Калган убактыларын мугалим өз алдынча пайдалана алат. Бул тексттер окуучулардын түгөйү менен же чакан топтордо иштөөсүнө арналып, биргелешип иштөөгө, бири-бирин окутууга, жалпы класс менен талкуулаганга ылайыкталып жазылды. Мындай фрагмент түрүндө интерактивдүү ыкмаларды пайдаланып, жазылган сабактар окуучуларды жандандырып, сабакка болгон кызыгуусун арттырат. Мында мугалим менен окуучулардын аткара турган иштери толугу менен кадамдарга бөлүнүп, иштелип чыккан. Мен бул усулдук колдонмону даярдоодо, өзүм окуп жана бирге иштешкен эл аралык уюмдардын (Регионалдык изилдөө институту, "Сапаттуу билим", Глобалдык билим берүү ж.б.) иш тажрыйбаларын пайдаландым. Окуучулар берилген убакыт бүткөндө аткарган иштерин окуучулардын алдында жактап берүү (презентациялоо) мүмкүнчүлүктөрүн алышат.

Окуучулардын презентациясынан кийин мугалимдин, окуучулардын сабак тууралуу пикирин, түшүнүгүн, чечимдерди кантип кабыл алышкандыгын иликтөө үчүн аларга суроо берүүсү рефлексия (латынча – артка кайрылуу) деп аталат.

Мисалы:

- Чечимдерди кандайча кабыл алдыңар?

- Сабак кызыктуу болдубу?
- Өзүңөрдү кандай сездиңер ж.б.

Окуучулардын билимин, таанып-билүүчүлүк жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүүчү интерактивдүү методдор да кеңири колдонулду.

Интерактивдүү – бул сөздү англис тилинен которгондо “өз ара аракетте болуу” деген түшүнүктү билдирет. Интерактивдүү ыкма менен окутуу баарыдан мурда бул окуу процессинде өз ара байланышта болуу жана түгөйлөрдүн же топтордун өз ара аракеттениши менен алардын кызматташтыгы.

“Окутуунун интерактивдүү методу” деген терминдин өзү педагогикада ХХ- кылымдын 80-жылдары пайда болгон. Советтик педагогикада ал “кызматташтык педагогикасы” деп аталган. Бул аталыш советтик мектептин эң жакшы сапаттарын, орус жана чет элдик психология – педагогикалык илимдин жана практиканын жетишкендиктерин бириктирип, 80-жылдардагы мугалимдер тарабынан берилген.

Интерактивдүү методдор мугалим менен окуучунун жана окуучу менен окуучулардын ортосундагы өз ара байланыштарды камсыз кылат. Ошондой эле окуу процессиндеги окуучулардын өз алдынча таанып-билүү ишмердүүлүгүн жана биргелешип иштөө көндүмдөрүн өнүктүрөт.

Натыйжада окуучулар:

- Түгөйү менен жана топто иштей билүү
- Проблеманы көрүп жана чече билүү
- Бирге иштөөдө толеранттуулукту көрсөтө билүү
- Бири-бирин угуу, сыйлоо ж.б. сапаттарга ээ болушат.

Ошондой эле бул колдонмодо окуучулар үчүн интерактивдүү оюндар да берилди.

Урматтуу кесиптештер, жыйынтыгында айтаарым бул усулдук колдонмо мугалимдердин жүрөгүнөн түнөк таап, анын столдук китебине айланып, окуучуларга билим берүүдө иштерин жеңилдетет деп ойлоймун.

Урматтуу кесиптештер!

Ушул сабактын планынын иштелмелерин жазууда пайдаланылган ыкмалар менен “Окутуунун интерактивдүү усулдары” аттуу китептен таанышсаңыздар болот.

Ошондой эле, жогоруда киришүү бөлүгүндө көрсөтүлгөн өзгөчөлүктөрдөн башка, сабактын планынын иштелмесинин максаттарын аныктоодо дагы бир нече талаптар ишке ашырылды. Алсак, сабактын максатын мугалимдин позициясы менен жана сабактын максатын окуучунун позициясы менен түзүү.

Сабактын максатын төмөнкү таблицадагы мугалимдин позициясы бөлүгүндөгү сөздөр менен аяктаганда, сабактын максаты мугалимдин ишине гана таандык болуп, окуучулардын өз максаттарына жетишүүсүн камсыз кылуу, мугалимдин милдети болуп калат.

Сабактын максаты таблицадагы окуучунун позициясы бөлүгүндөгү сөздөр менен түзүлсө, анда ал окуучуга тийиштүү болуп, сабак учурунда окуучулар ар түрдүү көндүмдөргө, билгичтиктерге, мамилелерге, баалуулуктарга ээ болушат.

Сабактын максатын мугалимдин позициясы менен түзүү	Сабактын максатын окуучунун позициясы менен түзүү
<ul style="list-style-type: none"> • Окутуу. • Билим берүү. • Түшүндүрүү • Үйрөтүү • Айтып берүү. • Өнүктүрүү • Көрсөтүү • Чыгаруу. • Тааныштыруу ж.б. 	<ul style="list-style-type: none"> • Окуучулар түшүндүрүп бере алышат. • Сүрөттөп бере алышат. • Колдоно алышат. • Айырмалай алышат. • Дал келтире алышат. • Түшүнүгүн калыптандырышат. • Өздөштүрүүсүн камсыз кылышат. • Билимин, маалыматын жогорулатышат. • Сынчыл ойломун өнүктүрүшөт. • Эске тутумун машыктырышат. • Көндүмдөргө ээ болушат. • Билгичтиктерге ээ болушат.

Сабактын усулдук иштелмелеринде түшүнбөстүктөр же сунуш пикирлер болсо төмөнкү телефонго чалыңыз 0550 240677

Ишиңиздерге ийгилик каалайм. Автор

Администрация мүчөсү (Бекиткен администрация мүчөсүнүн колу)

Бекитемин	2015-ж.	колу	
Бекитемин	2017-ж.	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:1 Намыс жана намыскөйлүк

Өтүү мөөнөтү: Сентябрьдын 1-жумасы

Колдонулган ыкма:Акыл чабуулу класста жалпы талкуулоо, чакан топтордо иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар жалпы талкуу аркылуу “Намыс жана намыскөйлүк деген эмне? Намыскөй адам кандай сапаттарга ээ болушу керек?” деген суроолорго жооп алышат.

Тарбиялоочулук максаты: Жигитти намыс өлтүрөт дегендей, эли-жерин коргогон Манас баатырдай намыскөй болууга тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк максаты: Окуучулар чакан топтордо намыскөйлүктүн түрлөрүн талдоо аркылуу биргелешип иштөө көндүмдөрүн эрткүүлүк жана инсандык сапаттарын өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, чакан тексттер.

Сабактын жүрүшү: Эки вариантты тең иштөө сунушталат.

Убакыт: 35-40 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн окуу жылындагы сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

Мугалимдин сөзү: Балдар, мен силерди жайкы каникулдан кийин кайрадан көрүп турганыма абдан ыраазымын, жакшы эс алып келдиңерби? Эми балдар биз, өткөн окуу жылындагы негизги темалар жана окуяларды эске салабыз. Балдар эстеген темаларын айтып, алар доскага жазылат. (3-5мүн)

1-кадам: Жалпы акыл чабуулу: Намыскөйлүк деген эмне?

Окуучулардын берген жооптору доскага жазылып, мугалим жыйынтыктайт.

2-кадам: Темада берилген намыскөйлүктүн түрлөрүн окуп, ар-бирин талкуулап жооп беришет, кыскача эреже иштеп чыкканга аракеттенишет. Турмуштан мисал келтирет.

3-кадам: Үй-бүлөлүк намысты окуп, андагы накыл сөздөргө токтолуп, алардын маанисин чечмелеп айтып беришет .

Рефлексиялык суроолор:

- Намыскөйлүктүн түрлөрүн чечмелөө кыйын болдубу, андан эмнеге үйрөндүңөр?
- Бул сабактын тарбиялык мааниси эмнеде?
- Накыл сөздөр менен иштөөдө эмнелерди үйрөндүңөр? (ойлонгонду, сөз тапканды, өз оюнду айтуу, макалдарды, накыл сөздөрдү)
- Чакан топтордо иштөөдө эмнеге үйрөндүңөр?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

2-вариант

Колдонулган усул: Чакан топтордо иштөө.

Сабактын жабдылышы: Барактар, маркерлер, дептер.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт:

1-кадам: Окуучулар саноо жолу менен 6 топко бөлүнөт (2-3мүн)

1-топ Жеке намыс

2-топ Үй бүлөнүн намысы

3-топ Улуттук намыс

4-топ Ата-мекендик намысы

5-топ Куру намыс

6-топ Классташтык намыс – деп аталат (муну мен кошумчаладым)

2-кадам: Окуучуларга мүмкүнчүлүккө жараша барак А4, ватман (экиге бөлсө болот), маркерлер таратылат же дептерге иштешет. Ар бир топ- кимге? эмнеге? ким үчүн? эмне үчүн? намыстанаарын бирге ойлонуп жазып чыгышат.

Бирөө жазат (катчы) калганы идеяларды айтат. Маселен “жеке намыс” тобу өзүнүн алсыздыгына, сабакка жетишпегендигине, топ ойной албагындыгына, коркоктугуна ж.б намыстанат ж.б (5-7мүн).

3-кадам: Бөлүнгөн убакыт бүткөндө ар бир топ аткарган иштерин доскага илип же доскага кыскача жазып, бирок кененирээк баяндап айтып беришет. Мугалим окуучулардан кимде кандай суроолор же толуктоолор бар деп сурап турат. (Ар бир топ 2-3мүн) Акыркы топ жооп бергенден кийин, бышыктоочу суроолор берилип сабак аяктайт.

Администрация мүчөсү (Бекиткен администрация мүчөсүнүн колу)

Бекитемин	2016-ж.	колу	
Бекитемин	2017-ж.	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:2 Улуттук сыймык жана ар намыс

Өтүү мөөнөтү: Сентябрдын 2-жумасы

Колдонулган ыкма: Акыл чабуулу, класста жалпы талкуулоо, чакан топтордо иштөө

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар улуттук сыймык, улуттук ар-намыс жана эне тилибиз эмне үчүн кымбат? деген суроолорду талкуулоо менен өз оюн аргументтеп айтып берүү билгичтиктери калыптанат.

Тарбиялоочулук максаты: Улуттук сыймык ар намысты бийик кармаган мекенчил болууга тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк максаты: Окуучулар берилген тема боюнча, жалпы талкууга катышуу, өз оюн эркин айта билүү көндүмдөрүн, жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, чакан тексттер, макал-лакаптар, накыл сөздөр.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Улуттук сыймык жана улуттук ар-намыс деген темада акыл чабуулу өткөрүлөт.

Өткөрүүнүн эрежеси: өз оюн эркин айтуу, ар бир ой баалуу, бири бирин сындабоо.

Адегенде: Окуучулар улуттук сыймык деген сөздү ким кандай түшүнөөрүн айтып, эмне үчүн ошентип аталаарын жана кимдер жана эмнелер улуттук сыймыгы деп эсептелээрин айтышып, алар доскага жазылат. Андан кийин улуттук ар намыс да ушул сыяктуу аткарылат, балдар дептерине жазышат.

Мугалимдин сөзү: Балдар, биз улуттук сыймык жана ар намыс туурасында мүмкүн болушунча түшүнүк алдык. Ушул

маалыматтарды пайдаланып 5-мүнөттүк эссе жазасыңар, кааласаңар жалпы темага байланыштуу же улуттук сыймыктардын бирөөнө жазгыла. Убакыт бүтүп, окуучулар жазган эсселерин окуп беришет. Мугалим сабакка көңүл бурбай отурган окуучулардан сурап көрсө болот. (5-7мүн)

2-кадам: Улуттук сыймык жана ар намыс катары эне тилибиз жөнүндө талкуу жүрөт. “Эстегилечи”- деген бөлүмдөгү суроолор талкууланып сунуштар айтылат.

3-кадам: Чакан темалардын ар бирин окуп, ой бөлүшүү, талкуулар жүрөт. (15-мүнөт)

4-кадам: Улуттук тилди сактоо жана өнүктүрүү боюнча сунуштар берилет. Эне тил жөнүндөгү ырлар көркөм окулуп, ой-тилектер айтылат. (5-мүнөт)

5-кадам: Кыргыз элинин “Манас” эпосун эмне үчүн улуттун сыймыгы деп атайбыз деген суроого жооп издеп талкуу жүрөт (5-мүн)

Талкуулоо үчүн суроолор:

- Улуттук сыймыктарыбызды жана улуттук ар-намысыбызды эмне үчүн билүүбүз керек?
- Эмне үчүн “Эне-тилим – эне сүтүм” деп айтабыз?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:3 Ар-намыстуу эл баатырлары жөнүндө

Өтүү мөөнөтү: Сентябрдын 3-жумасы

Колдонулган ыкма: Кезектешип бири-бирин окутуу.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар ар-намыстуу эл баатырлары, алардын жашап өткөн мезгили, элге кылган кызматы жөнүндөгү түшүнүктөрүн кеңейтишет.

Тарбиялоочулук максаты: Окуучулар ар-бир мезгилдин баатырларынын өзгөчөлүктөрү, элдик касиеттери жөнүндө билүү аркылуу эр жүрөктүүлүк, чечкиндүүлүк, мекенчилдик, сыяктуу инсандык сапаттарга ээ болушат.

Өнүктүрүүчүлүк максаты: Окуучулар таанып билүү жөндөмдүүлүгүн, өнүктүрүшөт. чакан топтордо иштөө, билген маалыматтарын башкалар менен бөлүшүү көндүмдөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, чакан тексттер.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 20-25 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

1-кадам: Окуучулар саноо жолу менен беш топко бөлүнүшөт. Эл баатыры, алар кимдер, эмне үчүн эл баатыры деп атайбыз, алар кандай сапаттарга ээ болушу керек? деген суроолорго жооп беришет.

2-кадам: Алар доскага же ватманга жазылып, окшоштору болсо чийилет (5-8мүн).

3-кадам: Ар бир топко чакан темалар бөлүнүп берилет.

М: 1-топко Барсбек, 2-топко Атаке баатыр, 3-топко Шабдан баатыр, 4-топко Ооганстандагы баатырдык, 5-топко Баткендеги баатырдык

4-кадам: Окуучулар берилген тексттерди окуп, талкуулап, бири-бирине суроо берип бышыктап даярданышат. (10 мүн)

5-кадам: Берилген убакыт бүткөндө 1-топ калган топторго барып

отуруп, даярданган темасын айтып берип окуучулардын суроолоруна жооп беришет (3-4мүн)

6-кадам: Алар ордуна келип отурганда, 2-топ башка топторго барып отуруп, теманы айтып берет, андан кийин башкалары ишти улантып кезектешип бири-бирин окутушат. Мугалим ар бир топко суроо берүү менен кайсы топ жакшы түшүндүргөнүн жана түшүнгөнүн билсе болот. М: Шабданды эмне үчүн эл баатыры деп атайбыз. Убакыттын калган бөлүгүндө темада берилген тапшырма талкууланат: эстегилечи, талдап аныкта, ачылыш жаса ж.б. Натыйжада бүтүндөй теманы өздөштүрүшөт.

Рефлексиялык суроолор:

- Чакан топто даярдануу оор болдубу?
- Бири-биринди окутуудан эмнелерди үйрөндүнөр?
- Ал кызыктуу болдубу?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:4 Намыскөй кыз-келиндер жөнүндө баян

Өтүү мөөнөтү: Сентябрьдын 4-жумасы

Колдонулган ыкма: Салыштыруу, жалпы талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар байыркы мезгилден берки, кыргыз элинин намыскөй кыз-келиндери, алрдын ар кандай тармактагы сиңирген эмгектери тууралуу билимдерин калыптандырат.

Тарбиялоочулук максаты: Окуучулар энелердин, эжелердин баатырдык мүнөзүн, адамгерчилигин, мээримдүүлүгүн окуп-үйрөнүү, аркылуу инсандык сапаттарга тарбияланышат..

Өнүктүрүүчүлүк максаты: Окуучулар ар-бир мезгилдеги намыскөй кыз-келиндердин аткарган иштерин, алар жашап өткөн мезгил, кырдаалдын өзгөчөлүктөрүн салыштыра билүү көндүмдөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, чакан тексттер.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 35-40 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо, өткөн сабакты кайталоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучулар менен намыскөй кыз келиндерден кимдерди билесиңер, эмне үчүн аларды намыскөй деп атайбыз жана алардын кайсы сапаттары силерге жагат деген суроого жооп беришет.

Окуучулар алардын аттарын жана өзгөчөлөнгөн сапаттарын атап, алар доскага жазылат. (5-8мүн)

2-кадам: Окуучуларга Курманжан датка, Уркуя Салиева, З.Кайназарова, С.Күмүшалиева, “Жакшы кыз жакадагы кундуз”, Р.Бегилинова темалары бөлүнүп берилет.

3-кадам: Окуучулар берилген темаларды окуп, талкуулап бири-бирине суроо берип бышыктап даярданышат(10мүнөт)

4-кадам: Окуучулар бири-биринен намыскөй энелер-эжелерибиз жөнүндө билишкенден кийин, дептерин төрт бөлүккө бөлүп (1-тиркеме),

алардын жашап өткөн жылдарын, мезгилдерин ошол мезгилдеги кырдаалдын өзгөчөлүктөрүн салыштырып жазышат жана аларды окуп талкуулашат.

Рефлексиялык суроолор:

- Бири-бирине айтып берүү өзүңөргө жактыбы, кандай таасир калтырды?
- Өзүңөр жоопкерчиликти сездиңерби, эмне үчүн?
- Азыркы учурдагы намыскөй кыз-келиндер деп кимдерди айтаар элечер, эмне үчүн?
- Тарыхта аты калган эне-эжелердин кандай асыл сапаттарын өзүңөргө кабыл алаар элечер

№1 тиркеме

Курманжан датка	Уркуя Салиева	Зууракан Кайназарова	Сабира Күмүшалиева

Сабира Күмүшалиева

Сабира апа 75 жылдык театрдагы, кинодогу үзүрлүү эмгегинин арты менен элдин эсинен кеткис кайталангыс образдарды түзүп кете алды. Ал кинодо эле эмес, жөнөкөй турмушта да мээримдүү, кайраттуу, сабырдуу эне болгон.

Сабира Күмүшалиева 1917-жылы 19-мартта Төкөлдөш айылында туулган. Борбордогу мектепти аяктагандан кийин, Фрунзе техникумуна тапшырып, аны ийгиликтүү бүтүргөн соң, 1932-1934-жылдары башталгыч мектепте мугалим, 1934-жылдан тартып Кыргыз драма театрында актриса болуп эмгектенген. Ал кичинекей эле эпизоддон чоң роль жаратып койчу экен. Муну айтылуу режиссер Болот Шамшиевдин «Ак кеме» тасмасындагы Керез аттуу кемпирдин ролун аткаруудагы чеберчилигинен улам билсек болот. Бул тасма 1976-жылы тартылып, IX Бүткүл союздук кинофестивалдын баш байгесине ээ болуп, СССРдин мамлекеттик сыйлыгына татыктуу болгон.

Сабира Күмүшалиева 1934-жылы Кыргыз драма театрга кабыл алынып, алгачкы жолу Касымаалы Жантөшевдин «Карачач» пьесасында башкы каарман Карачачтын ролун ойногон. 1957-жылы

театр искусство жаатында мыкты эмгек сиңиргендиги үчүн Сабира Күмүшалиева «СССРдин эмгек сиңирген артисти» андан кийин «Кыргыз Эл артисти» наамын алган. Ал «Даңк» медалынын ээси, Муратбек Рыскулов атындагы эл аралык жана Казак Республикасынын «Алтын Көпүрө», Төлөгөн Айбергенов жана Ленин комсомол сыйлыктарынын лауреаты, эгемендүүлүк жылдарында «Кыргыз Эл Баатыры» наамынын ээси болгон. Ал ар бир алган сыйлыгына татыктуу болгон. Анткени анын таланты баалангыс эле...

Сабира Күмүшалиева театрдабы, кинотасмадабы, ар кыл мүнөздөгү образдарды кайталангыс деңгээлде жараткан. Казак боордоштордун «Адам-бугу», «Боордошум», «Уул тууган», «Согуш учурундагы балдар» ж.б. тасмаларында да ролдорду мыкты ойноп, эки элдин достугунда да данакер болгон болсо, кыргыз элинин залкар жазуучусу Чыңгыз Айтматовдун «Ак кеме», «Кызыл алма» «Эрте жаздагы турналар» ж.б. чыгармаларында кайталангыс образдарды түзүп кете алды. Мындан сырткары «Уркуя» тасмасында, «Курманжан датка» спектаклинде роль жаратып, элинин эсинде калды. 2007-жылы 14-сентябрда 92 жашында бул дүйнө менен кош айтышкан.

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:5 Ата-мекендик намыс

Өтүү мөөнөтү: Октябрдын 1-жумасы

Колдонулган ыкма: Класста жалпы талкуу.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар намыскөйлүк, ар-намыстуу баатырлар, Манастагы ыйыктык жана улук нерселер жөнүндө окуп билишет, суроолорго жооп беришет, талкуу жүрөт.

Тарбиялоочулук максаты: Ата-журт, Ала-Тоонун бүтүндүгү Манас атабыздан ала турган намыскөйлүктүн үлгүсү тууралуу окуучулар ой жүгүртөт, намыскөйлүккө, мекенчилдикке, гумандуулукка тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк максаты: Талкулоо, ой-жүгүртүү, аргументтеп жооп берүү, сүйлөө маданиятын өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, кошумча окуу китептери жана накыл сөздөр жазылган барактар доскага илинген.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 20 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы. Мугалим темадагы -Эстегиле, Манаста-эмне ыйык? Манаста эмне улук? деген суроолор, макал-лакаптар жана ыр саптары жөнүндө талкуу жүргүзөт.

Талкуу жүргүзүүнүн эрежеси: суроону жалпы класска берип, бирок жоопту жеке окуучудан сураңыз. Жоопту уккандан кийин “дагы башка пикир барбы” деп суроо керек.

1-кадам: Мугалимдин суроосу боюнча, окуучулар өткөн сабактагы намыстын түрлөрүн эске салышат. (1-тема)

2-кадам: -Ата- Мекендик намыс деген эмне жана анын башка намыстардан кандай өзгөчөлүктөрү бар? деген суроого жооп берип талкуулашат.

3-кадам: Окуучулар “Эстегиле” деген сөздүн алдындагы суроолорго жооп берип, талкуу жүрөт. Мугалим сүрөмөлөөчү суроолорду берип, талкууну жандандырып турат.

4-кадам: Макалдарды, акындардын ыр-саптарын окуп, айтып, жандырмагын жандырып беришет, башкалары тууралап, кошумчалап турушат.

5-кадам: Манаста-эмне ыйык жана эмне улук? окуп чыгып далилдеп беришет. М: Ата-журт эмнеси менен ыйык, ар-намыс эмнеси менен улук? ж.б

Рефлексиялык суроолор:

- Бул теманын силер үчүн кандай тарбиялык мааниси бар?
- Талкууга катышуудан эмнелерге үйрөндүңөр?
- Бул сабак аркылуу өзүңөрдөгү кайсы сапаттарды өнүктүрсө болот?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:6 Кыргызды Манас сактаган, Манасты кыргыз даңктаган

Өтүү мөөнөтү: Октябрдын 2-жумасы

Колдонулган ыкма: Класста жалпы талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар “Манас” эпосу жана ал жөнүндөгү окумуштуулардын айткан пикирлери, Манастын жети осуяты жөнүндө түшүнүктөрүн кеңейтишет.

Тарбиялык: Манастагы баатырдык мүнөз, биримдикти, эркиндикти, гумандуулукту, чыдамкайлыкты, туруктуулукту туу тутуунун окуучулар үчүн тарбиялык мааниси зор.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар жалпы тулкууда өз оюн эркин жана жеткиликтүү тил менен айта билүү, башкалардын оюн сындабоо, оң-терс образдарды салыштыра билүү жөндөмүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, кошумча окуу китептери накыл сөздөр, Манастын саптары жана жети осуяты жазылган барактар.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 20 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо, өткөн сабакты кайталоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы. Талкуу башталаар алдында, окуучуларга сабак учурунда “негизги эрежелерди” сактоо керектиги эскерилет.

Мисалы: Ар бир ой баалуу, бири-бирин уга билүү, сыйлоо, сындабоо, кол көтөрүп жооп берүү.

1-кадам: Талкуу башталып, окуучулар эмне үчүн “Кыргызды Манас сактаган, Манасты кыргыз даңктаган “?” деп айтылаарын тиешелүү аргументтерди келтирип, далилдеп беришет. (5-6 мүнөт)

2-кадам: “Эстегилечи” деген сөздүн алдындагы аныктамалар тууралуу өз ойлорун айтып талкуулашат, ошондой эле Манасты ар түрдүү учурда даңктаган саптардан мисал келтирип, сөз эмне жөнүндө болуп жаткандыгын далилдүү түрдө айтып беришет.

Мисалы:

1. “Бай Жакыптын бул уулу
Бир балакет кылат” деп
Калайык ушак кылыптыр”

Талкуу үчүн суроолор:

- Сөз ким жөнүндө болуп жатат жана эмне үчүн эл арасында ушундай ушак айтылган?

2. Бул саптар Манастын кайсы учуруна таандык, эмне үчүн деп ойлойсуңар?

- Манас – Манас болду эми

Манас атка конду эми...

3. Суроо: Бул саптар кайсы окуядан кийин айтылган (Эсенкандын алптарын Манас баатырын жеңгени Жолой, Дөөдүр, Каман алптар ж.б)

- Бержакта Жакып мындай дейт

- Айтканына көнөлүк

Сулуу кыздан бир тогуз

Тартуу кылып көрөлүк....

Манастын атасына берген бул жообуна көңүл бургула.

Манас эмне үчүн ушундай жооп берди?

Кокуй ата не дейсиң?

Жоого намыс бергиче

Ажалдан мурда өлөйүн

3-кадам: Манас эпосунан Манас жана анын достору жөнүндө үзүндүлөрдү окуп, талдап, салыштырып айтып беришет.

- Алтын менен күмүштүн

Ширөөсүнөн бүткөндөй

Асман менен жериндин

Тирөөсүнөн бүткөндөй

Суроо: Бул ыр саптарын кайсы окуядан кийин ким кимге арнаган?

Манастын сүрөттөлүшү тууралуу өз оюңарды айткыла.

- Катагандын кан Кошой

Белгилүү балбан эр ошол

Тоодой темир күрсү алган

Тоону Кошой бир салган

Тоону Кошой бир салса

Тоону кылган ташталкан

Кошой алптын сүрөттөлүшүнө талдоо отургузуп айтып бергиле.

- Туйгунум Бакай кан аба,

Астыма салсам, ак жолтой
Шерим Бакай экенсиз
Аркама салсам, сан колдой
Эрим Бакай экенсиз.

Манас баатырдын Бакай ханга кайрылуусун окуп талдап айтып бергиле. Бул үч баатырды кандай саптар бириктирип турат. Кандай саптары окшош же өзгөчөлөнөт.

4-кадам: Манастын ар-бир осуятын туу тутуп, аларды өз турмушуңарда колдонуу жана жан дүйнөнөрдү калыптандыруу үчүн кандай иш аракеттерди аткараар элечер деген суроо берилип жалпы талкуу аяктайт.

Рефлексиялык суроолор:

- Эмне үчүн Манас бабабыз жөнүндө талкуу жүргүздүк?
- Кайсы суроо олуттуу жана маанилүү болду?
- Талкуу учурунда эмнеге үйрөндүңөр? (ойлонууга, оюн жыйынтыктап айтып берүүгө ж.б)

Кошумча маалымат:

Манас баатыр 15 жашында хан болгон, 52 жашында каза болгон.
Манас баатыр өлгөндө Каныкей 32 жашта болгон.

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:7 Намыскөй бала

Өтүү мөөнөтү: Октябрдын 3-жумасы

Колдонулган ыкма: Класста жалпы талкуулоо, чакан топтордо иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар “Намыскөй болуш үчүн кандай сапаттарга ээ болуу керек? Классыңарда жана мектепте намыскөй окуучулар барбы жана аларды эмне үчүн намыскөй деп ойлойсуңар”- деген суроолорго жооп алышат.

Тарбиялык: Ар намыстуу уул-кыздардан үлгү алуу, намыскөйлүк жөнүндөгү макал-лакаптарды аларды күнүмдүк турмушта акыл-насаат катары пайдалануу аркылуу өздөрүн намыскөй адам катары тарбиялашат.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар намыскөйлүк сапаттарын өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, макал-лакаптар, суроолор жазылган барактар.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт:

1-кадам: Окуучулар саноо жолу менен 5-7 чакан топторго бөлүнүшөт.

2-кадам: Окуучулар менен намыскөйлүк сапаттарын аныктап алуу үчүн “Намыскөйлүктү ким кандай түшүнөт, ага кандай сапаттар кирет?”- деген суроо менен акыл чабуулун өткөрүшөт.

Намыскөйлүк сапаттары айтылып алар доскага жазылат(5-8м)
Окшоштору чийилет.

3-кадам: Ар бир топко окуу китебиндеги накыл нускалар берилет. Калган топко мугалим өзү кошумчалайт. Мисалы: Ала-Тоо артык жер үчүн, ак калпак кыргыз эл үчүн, жанымды курман кылайын, (“Манас”) . Эрди намыс, коёнду камыш өлтүрөт (макал). Окуучулар

ал накыл сөздөрдүн маанисин, максатын чечмелеп жазышат.(8-10м).

4-кадам: Даярданып бүткөндөн кийин ар бир топтон бирден окуучу аткарган иштерин окуп беришет. Башка окуучулар суроо беришет, кошумчалап талкуулашат.(3-4м) Мүмкүнчүлүк болсо, ватманга иштеп доскада айтып беришсе да болот.

5-кадам: Окуучулар Мирбектин ийгиликтери менен таанышат да ушул эле топтордо ийгиликке жетүүнүн кадамдарын иштеп чыгышып айтып беришет(5-6м). М: 1-кадам: жакшы окуу

2-кадам: Ата-энени сыйлоо

3-кадам: Талыкпаган эмгек ж.б. Өз мектебинде үлгү ала турган окуучулардын аттарын аташат.

Рефлексиялык суроолор:

- Эмне үчүн адамдар намыскөй болуш керек? Турмуштан мисал келтиргиле.
- Бул сабактан эмнелерди үйрөндүңөр?
- Бул өткөн теманын силер үчүн кандай тарбиялык мааниси бар.

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:8 Кур намыс

Өтүү мөөнөтү: Октябрдын 4-жумасы

Колдонулган ыкма: Чакан топтордо иштөө, жалпы класста талкуулоо, салыштыруу.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар кур намыс жана анын чыныгы ар-намыстан болгон өзгөчөлүгү тууралуу түшүнүк алышат, макалдарды нускалуу сөздөрдү чечмелеп, маанисин, мазмунун аныкташат.

Тарбиялык: Жолдошторунун көзүнчө колунан келбеген ишти жасайм деп аракеттенген ары жок курнамыс болбоого тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Чакан топтордо иштөө аркылуу, окуучулар кызматташ болуу, таанып билүүчүлүк жөндөмдүүлүгүн, эркин ой жүгүртүүсүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, ватман, барактар.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 20-25 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга кур намысты ким кандай түшүнөт деген суроо берип окуучулар жооп беришет. Алар доскага жазылып окшоштору болсо чийип коюшат. (5-6 мүнөт)

2-кадам: Билдирүүнү 2-3 жолу окушуп, кур намыс жөнүндө маалыматтарды дептерине жазышат. М: куру намыс адамдарды ары жок, өз күчүн ашыра баалаган, ар кайсы ишке чапкылай берген, оозу менен орок оргон, кыялында ойлогонду ишке ашыра албаган, өзүн жогору баалаган, кыйынсынган адамды куру намыскөй адам деп атайбыз. (8-10м)

3-кадам: Окуучулар жазгандарын окуп беришет. Алардан кийин мугалим 2-кадамдагы мисал катары жазылган жоопторду окуп берет. (3-5м)

4-кадам: Окуучулардын санына жараша кыздар 2-3 топко жана балдар 2-3 топко бөлүнүшөт (сабак башталгандан кийин бөлүнсө деле болот) Кыздардын тобу жогоруда айтылган сапаттарды пайдаланып кур намыс балдардын образын, элесин (портретин) жаратышат. Балдардын тобу дагы ушундай эле шарт менен кур намыс кыздардын портретин түзүшөт. Сүрөт тартуу аркылуу чагылдырышса же ролдоштуруп аткарып беришсе да болот.

5-кадам: Аткарган иштерин доскага чыгып айтып беришет (презентация).

Рефлексиялык суроолор:

- Окуу китебиндеги накыл нуска сөздөрдү талкуулоо.
- Кур намыстуулуктун кандай сапат экендигин далилдеген ойлорду айткыла.

Баалоо: Өзгөчөлөнгөн топтордун ишин баалоо.

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:1 Кыргыз оюулары жана улуттук кийимдери

Өтүү мөөнөтү: Ноябрьдын 2-жумасы

Колдонулган усул: Чакан топтордо түгөйү менен иштөө, блокторго бөлүштүрүү.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар көркөм кол өнөрчүлүктөн ак калпак, ак элечек сыяктуу баш кийимдин түрлөрүн жана улуттук кийимдер, ж.б устачылык өнөрлөрү жөнүндө көргөн-бтлгендерин бышыкташат.

Тарбиялык: Кыргыз элинин чыгармачылык өнөрүн, байыркы маданиятын, руханий дүйнөсүн, көркөм ой жүгүртүүсүн таанып билүү менен көркөмдүктү баалай билүүгө, эстетикалык табитин өнүктүрүүгө тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Улуттук кийимдердин кооз жасалгаларынын өзгөчөлүктөрүн тааный билүү, салыштыруу, анализдөө ыкмаларын өнүктүрүшөт, сүйлөө маданиятын өстүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, сүрөттөр, улуттук кийимдер, оюулар жөнүндө көрсөтүү үчүн CD диск.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга “Эмне үчүн кыргыз оюуларын пайдаланабыз?” жана “Оюу түшүрүлгөн кандай буюмдарды билесинер?,” “Кандай оюулардын түрлөрүн билесинер?” деген суроолор берилет. Жооптор доскага жазылат. Мисалы: (болжолдуу жооптор)

- Көркөм кол өнөрчүлүк атадан балага, энеден кызга өтүп келген мурас.
- Оюулар менен таанышуу, үйрөнүү, өздөштүрүү, маанисин түшүнүү.

- Кол өнөрчүлүк ийримдерине катышуу.
- Кыргыз элинин көркөм чыгармачылык өнөрүн өнүктүрүү.
- Өзүбүздүн көркөм дүйнөбүздү байытуу ж.б Мугалим дагы окуучулар менен бирдикте кошумчалайт.

Оюунун түрлөрү: (Окуучулар дептерине жазышат).

1. Жаныбарлар дүйнөсүн чагылдырган. М: кочкор мүйүз, сыңар мүйүз, текенин мүйүзү ж.б.

2. Өсүмдүктөр дүйнөсүн чагылдырган.

3. Жер-сууну, табият, кубулуштарды чагылдырган.

4. Тиричилик буюмдарын, жана диний нерселерди ж.б.

чагылдырган. Ошондой эле мугалим оюулар булгары бетине, жыгачка, күмүш тактага ж.б түшүрүшөт, деп кошумчалайт.

Мугалимдин сөзү: (балдарга окуп, айтып берет)

Кыргыз элинин өткөндөн калган бай мурастарынын бири-анын улуттук кол өнөрчүлүгү болуп саналат. Ата-бабаларыбыздын эзелки көчмөн турмушун, үй тиричилигин көркүнө чыгарган элдик уздар жана чеберлер, кийиз, булгаары жана жыгач, темир беттерине кыргыздын оймо-чиймелерин түшүрүп, кооз буюмдарды жасап келишкен.

Кыргыздын улуттук оймо-чиймелери турмуштун шартына жана жергебиздин аймактык өзгөчөлүгүнө жараша өзгөрүп, өнүгүп келген. Мында оймочу, уз кыргыз аялдарынын салымы зор. Элдик уз, чеберлер кыргыздын улуттук оймо-чиймелерин элдик көркөм кол өнөрчүлүктүн бардык түрүндө кооздоочу каражат катары кеңири колдонулат. Оймочу-уздар айлана чөйрөдөгү бардык жандуу нерселерди, өсүмдүктөрдү, тиричилик буюмдарын, жер, суу жана табият кубулуштарын уламыш, жомоктордогу каармандарды өз кыялында кубултуп, көркөм элестүү окуяларга айланткан.

2-кадам: Окуучулар түгөйү менен кыргыз элинин улуттук кийимдерин айланта жазылган жандооч идеяларды улап жооп жазуу менен блокторго бөлүштүрөт (8-10 мүн). Мисалы: улуттук кийимдерден эркектин жана аялдын баш кийимдерин, бут кийимдер ж.б өз-өзүнчө бутактарга бөлүп жазышат. (Блокторго бөлүштүрүү №1 тиркеме ватманга чийилип, доскага илинет же чийилет).

3-кадам: Убакыт аяктаган кезде түгөйлөрдүн бири аткарган тапшырмасын кезектешип окуп беришет (2-3 мүн) убакытка жараша 3-5 окуучу окуп берсе болот. Калган окуучулар өздөрүнүн аткарган иштерин толуктап жазышат. Мүмкүнчүлүк болсо улуттук

кийимдердин сүрөттөрү доскага илинип же таркатылып берилип, окуучулар алар менен таанышып чыгат. CD көрсөтүлөт.

4-кадам: Ушул эле түгөйлөр кыргыз элинин улуттук кол өнөрчүлүгүн дагы, жогоруда аткаргандай блокторго бөлүштүрүп жазып чыгышат.

(№2 тиркеме ватманга чийилип, доскага илинет же чийилет)

Суроолор:

- Көркөм кол өнөрчүлүктүн азыркы учурдагы жана келечектеги орду кандай?
- Оюунун түрлөрү эмнелерди чагылдырат жана түшүндүрөт?
- Кыргыз элинин турмушунда улуттук кийимдердин мааниси ?
- Жыгач устачылык жана темир устачылыктын мааниси жана максаты анын келечеги?
- Көркөм кол өнөрчүлүктүн түрлөрү ?
- Үйүңөрдө жана кошунаңарда кол өнөрчүлүк менен иш алып барган адамдар барбы, алар кайсы түрү менен иштейт?

Баалоо: Рефлексиялык суроолор:

- Чакан топто иштөөдө (же түгөйү менен) кандай кыйынчылыктар болду?
- Иш учурунда пикир келишпестиктер болдубу?
- Бул сабактан эмнеге үйрөндүңөр?

Үйгө тапшырма: Окуучулар оюулардын аттарын жазып, сүрөтүн тартып келишет.

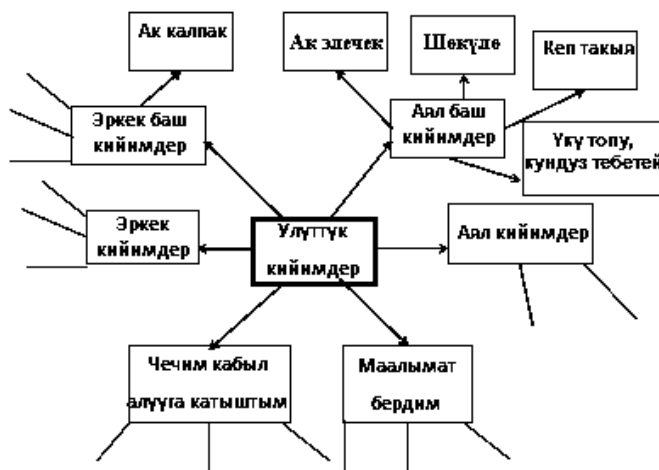
2 вариант

1-кадам: Окуучулар чакан топторго бөлүнүп эркектердин улуттук кийимдерин бир топто, аялдардын улуттук кийимдерин экинчи топто жана эркектердин кол өнөрчүлүгүн жана аялдардын кол өнөрчүлүгүн №1 жана №2-Тиркемелер сыяктуу блокторго бөлүштүрүп жазып чыгышат. Мүмкүн болсо ватманга же баракка иштешет (8-10мүн).

2-кадам: Убакыт аяктаганда ар бир топ өз иштерин доскада презентациялап беришет (2-3мүн).

№ 1 тиркеме
Окуучулар улантат

Улуттук кийимдерди
блокторго бөлүштүрүү

№ 2 тиркеме
Окуучулар улантат

Улуттук көл өнөрчүлүк

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:2 : Өнөрүң болсо өргө чап

Өтүү мөөнөтү: Ноябрьдын 3-жумасы

Колдонулган усул: Чакан топтордо жана түгөйү менен иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар бул темадан көчмөндөр маданиятынын үлгүсү болгон боз үй, анын жыгач кийиз жабдыктары ж.б жабдуулары, боз үйдүн тигилиши жөнүндө түшүнүк алышат.

Тарбиялык: Боз үйдү кыргыз элинин тарыхындагы эң баалуу табылга жана бабалардан калган улуттук баалуулук катары баалап, сыймыктанып билүүгө сезими ойгонот.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар бирге ойлонуп, чечим кабыл алганга үйрөнүп, билимин, таанып билүүчүлүк жөндөмүн өнүктүрөт.

Сабактын жабдылышы: Окуу китеби, тексттер, ватман, маркерлер (мүмкүн болсо)

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга боз үйдүн кандай жыгач жана кийиз жабдыктарын, боо-чууларын билесиңер? деген суроо берилип, алар жооп беришет. Ал жоопторду мугалим же окуучу доскага жазып турат.

2-кадам: Ал жоопторду пайдаланып түгөйү менен бирге боз үйдүн жабдыктарын камтыган кластер түзүшөт.

(№1 тиркеме 5-7 мүнөт).

3-кадам: Түгөйлөрү менен же төрттөн болуп чакан топторго бөлүнүп, өздөрү түзгөн кластерди пайдаланып, боз үйдүн тигилишин ирээти менен жазып чыгышат. М: Боз үйдү тиккенге ыңгайлуу жер тандоо, керегени тигүү ж.б. Эгерде чакан топтордо иштешсе, ватманга боз үйдүн сүрөтүн, кийиз эмеректерин

тартышат. (5-7 мүнөт)

4-кадам: Берилген убакыт аяктаганда окуучулар кезектешип боз үйдүн эмеректерин жана алардын тигилишин ирээти менен сүрөттөп айтып беришет. (2-3мүн)

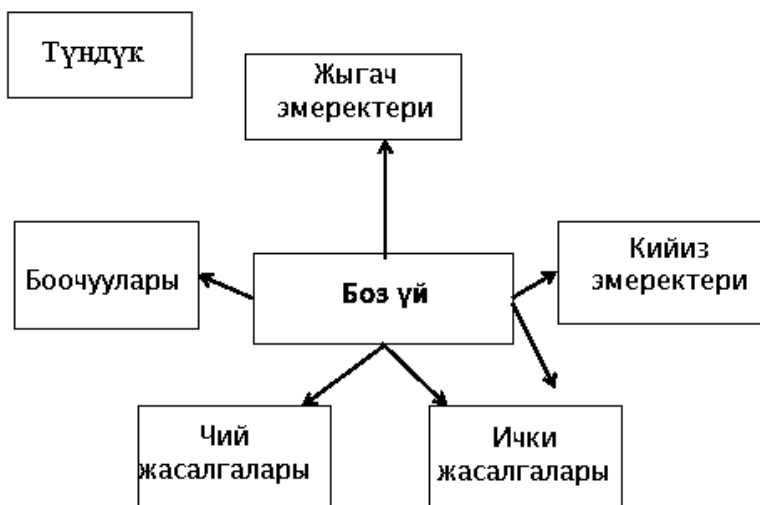
Рефлексиялык суроолор:

- Кыргыз элинде боз үй эмне үчүн баалуу деп ойлойсуңар?
- Боз үйдү жасоонун кандай өзгөчөлүктөрүн билесинер?
- Азыркы учурда боз үйдө жашоонун кандай зарылчылыгы бар, боз үйдүн мааниси.

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

№1-тиркеме

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:3 Айылда жашасаң, ат жабдыктарын жасаганды үйрөн

Өтүү мөөнөтү: Ноябрьдын 4-жумасы

Колдонулган усул: Текст менен иштөө, чакан топтордо же түгөйү менен кластер түзүү.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар ат жабдыктары, алардын аталышы жана жасалышы, атты токуу эрежеси, саяпкердик жөнүндө үйрөнүшөт.

Тарбиялык: Ат минүү, ал үчүн ат жабдыктарын даярдоону, байыртадан атадан уулга, энеден кызга калып келген мурастарды үйрөнүшөт, өнөрлүү кесипти өздөштүрүүгө жана өнүктүрүүгө тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар ат жабдыктары, атты токуу эрежеси, саяпкерлик жөнүндөгү түшүнүктөрүн кеңейтип ат жабдыктарын, туура токуу билгичтиктерин өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, көргөзмө куралдар.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга ат жабдыктары деген эмне, кандай ат жабдыктарын билесиңер? Алар эмнелерден жасалат? деген суроолор берилет. Окуучулар жооп берип, алар доскага жазылат.

2-кадам: Берилген теманы көңүл коюп окуп чыгышат жана доскадагы маалыматтарды пайдаланып экиден биригип ат жабдыктарын толук чагылдырган кластер түзүшөт. Мурда бүткөн окуучулар же каалоочулар өздөрү түзгөн кластерин окуп беришет, башка окуучулар толуктоо киргизет. (5-7 мүн, №1-тиркеме)

3-кадам: Түгөйү менен ат токууну эмнеден баштап, эмнеден бүтөөрүн ирээти менен жазып чыгышат. (5-7 мүн). Даяр болгон окуучулар кол көтөрүп айтып беришет, окуучулар анын

тууралыгын текшерешет. (№2 тиркеме)

4-кадам: Экиден биригип №1-тиркеменин үлгүсүндө улуттук ат оюндардарын камтыган кластер түзүп окуп беришет.

Суруолор:

- Эмне үчүн ат жабдыктарын жана ат токуганды билүүбүз керек?
- Ат оюндарынын кандай мааниси бар?

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Эгерде класстан иштегенге үлгүрбөй калса 5-кадамды үйдөн аткарышат. Ошондой эле “Манас” эпосундагы оң жана терс каармандардын тулпарларынын аттарын жазып келишет. №2 – тиркеме:

1. Атка нокто катылат.
2. Жүгөн салып ооздук катылат.
3. Ат тарак менен атты тарап тазалоо.
4. Атка ичмек салынат.
5. Анын үстүнөн тердик салынат.
6. Тердиктин үстүнөн каптырга салынат.
7. Каптырганын үстүнөн ээр токулат.
8. Куюшкан катылат.
9. Көмөлдүрүк тагылат.
10. Ээрдин үстүнө көрпөчө салынып басмайыл тартылат.

Ат минүүгө керектүү буюмдар- ат жабдыктар болуп эсептелет. Ат жабдыктарына: ээр, үзөңгү, көрпөчө, куюшкан, көмөлдүрүк, басмайыл, жүгөн, нокто, ат жабуу, камчы, каптырга, тердик, ичмек, желдик кирет. Ээр ат жабдыктарынан эң негизгисинен болот да, карагай, тал-теректен чабылат. Ээрге үзөңгү, куюшкан, көмөлдүрүк, канжыга тагылат. Ал атка ээрдин үстүнө басмайыл менен тартылып, ат минген кишиге отургучтун милдетин аткарат. Ээрдин кашы, каптал жактары же актыргасы, чарасы же карсаңы (отуруучу жери) ээрдин негизги бөлүгү болуп эсептелет. Ээр чабылышына жараша оймо (ортосу оюлуп жасалат), аштама, курама (чаптама) болуп бөлүнөт.

№ 1-тиркеме

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:4 Касапчылык – чоң өнөр

Өтүү мөөнөтү: Ноябрьдын 5-жумасы

Колдонулган усул: Текст менен иштөө, түгөйү менен иштөө, кластер табышмак.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар кой союунун эрежесин аны жиликтеп бышыруу, улуулата устукан тартуу, ич эттерин тазалоо, алардан ар түрдүү тамактарды даярдоонун ыктарын үйрөнүшөт.

Тарбиялык: Уул-кыздар мал союуга жардамдашып, анын жол жобосун үйрөнүү аркылуу өз алдынча турмуш – тиричилик кылууга, меймандостукка тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Улан-кыздар байыртадан келеткан касапчылык жана улуттук тамак-аштарды даярдоо өнөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, кластер табышмак тартылган барактар.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучулар касапчылыкты ким кандай түшүнөт? деген суроого жооп берет. Жооптор доскага жазылат. Теманы көңүл коюп окуп чыгышат. (5-7 мүн)

2-кадам: Окуучулар түгөйлөрү менен союлган койдун мүчөлөрүнүн аттарын кластер табышмакка жазышат. Кластер табышмак балдардын жардамы менен кагазга чийилип даярдалат. Мүмкүнчүлүк болсо ксерокчүрмөдөн көбөйтүлөт же болбосо үлгүсү доскага илинип (тартылып) балдар дептерине тартышып (10-12 мүн №1-тиркеме) тапшырманы аткарышат.

3-кадам: Берилген убакыт бүткөндө, мугалим окуучуларга эч кимге кошумча убакыт керек эмеспи, бардыгыңар тапшырманы аткарганга үлгүрдүнөрбү? деген суроо берет. Эгерде үлгүрбөгөндөр болсо 2-3 мүнөт убакыт берсе болот.

4-кадам: Мурда бүткөн окуучулар аткарган тапшырмасын окуп беришет же доскага аткарышат, калган убакытка жараша 5-7окуучу окуп, кимдин тапшырмасы туура болсо башкалары ага салыштырып тууралап алышат. (10-15мүн)

5-кадам: Ич эттеринен жасалган тамактарды санап берип, олобонун жасалышы жөнүндө айтып беришет.

Сууроолор:

- Эмне үчүн биз мал союп, этти мүчөлөргө бөлүп жасаганды мейманга устукан тартууну үйрөнүшүбүз керек?
- Кыздардан ким ичеги-карын арткандын жол-жобосун айтып берет?
- Ич эттеринен кандай тамак жасалат жана алардын кайсыларын жасай аласыңар?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

2-вариант:

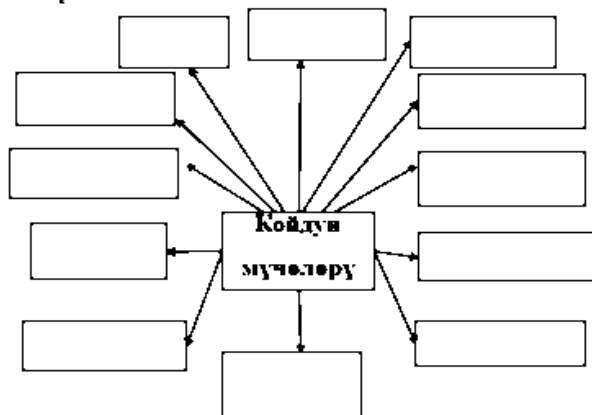
Колдонулган усул: Чакан топтордо иштөө

Сабактын жабдылышы: Ватман, маркерлер ж.б

Убакыт: 20-25 мүнөт.

1-кадам: Окуучулар санына жараша чакан топторго бөлүнөт да союлган койдун мүчөлөрүн кластер табышмакка жазышат. Эки топ ич эттери жана алардан жасалган тамактарды камтыган кластер табышмакты түзүшөт.

№ 1-тиркеме

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:5 Мейман күтүү

Өтүү мөөнөтү: Декабрьдын 1-жумасы

Колдонулган усул: Чаташкан логикалык чынжырлар түгөйү менен иштөө, текст менен иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Бул темадан окуучулар кыргыз элинин мейман күтүү эрежелерин, дасторкон жасоонун, меймандарга улулата устукан тартуунун шарттарын окуп үйрөнүшөт. Турмуштук көндүмдөрү калыптанат.

Тарбиялык: Кыргыз элинин мейман күтүп, сыйлай билүү салтын маданиятын үйрөнүп, аларды кеңири пайдаланып жайылтууга, улуттук салт катары сактоого тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Мейманды тосуп алуу, бата кылып мал союп, эт бышырып табак тартуу сыяктуу улуттук каада-салттарды ыңгайлаштырып өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, койдун мүчөлөрү жазылган карточкалар.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучулар меймандостук деген эмне? деген суроого жооп берип алар доскага жазылат. Берилген теманы көңүл коюп окуп чыгышат.(5-7 мүн)

2-кадам: Мугалим устукандардын аты жазылган карточкаларды алдыңкы партага же досканын кырына коет. Баасы жок же каалаган окуучулардан 1-2 окуучу чыгышат. (2-3 мүнөт № 1 тиркеме)

3-кадам: Алар карточкаларды партага жайып, бир сыйра таанышып чыгып ал устукандарды ирээти менен улулата меймандарга тарткандай кылып жайгаштырат да окуп беришет. Аны доскага жазып коюшат. Мында эки окуучу доскага чыккандын

арткычылыгы- тапшырманы экөөлөп кеңешип аткарышат, окуучулардын активдүүлүгү артат.

4-кадам: Кезек менен 4-6 түгөй окуучу чыгып ушундай жол менен ЧЛЧ усулун пайдаланып тапшырманы аткарышат. Ар бир аткарылган тапшырма доскага жазылат. (10-15 мүнөт бири бирин кайталаса мейли)

5-кадам: Мугалим окуучуларга доскага жазылган тапшырмалардын кайсынысын туура деп ойлойсуңар? деген суроо берип аныктагандан кийин мугалим же окуучу №1-тиркемени окуп берип салыштырып, тууралашат, окуучулар аны дептерине жазышат. (5-7 мүн)

Суроолор:

- Меймандос деген эмне, эмне үчүн меймандос болушубуз керек?
- Эмне үчүн этти устукандап меймандарга улулата тартабыз?
- Бул сабактан эмнелерди үйрөндүк?

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Өнөрдүн эң баалуусу сөз өнөрү деген теманы окуп маанилерин кыскача жазып келүү (6-тема, 2-кадамды караңыз)

2 вариант: Окуучулар 4-5 топторго бөлүнүп, ватманга “Улуттук тамактардан ким бай дасторкон жасайт?” деген конкурс өткөрүшөт. Ар бир топ өз дасторкондорун доскага илип айтып беришет. “Өнөрдүн эң баалуусу- сөз өнөрү” деген кичи теманы окуп,кыскача маанисин жазып, акылман же көрөгөч чечендикке кирээрин айтып беришет

№1-тиркеме: Устукан тартуу

Кыргызда “эрдик кылып кой сойду, иттик кылып төш тартты” – деген сөз бар. Кой эти 12 устуканга бөлүнөт. Сан жиликтерге- жамбаш, кашка жилик, жото жилик, кол жиликтерге- далы, кар жилик, күң жилик кирет. Булардан башка койдун башы, куймулчагы жана кабыргалары устукан болуп эсептелет. Күң жилик, төш, омурткалар негизги устукандарга кирбейт. Бирок төш кыздарга, омурткалар балдарга тартылат. Кабыргалар карчыганын кабыргасы жана кара кабырга болуп бөлүнүшөт. Меймандарга табак тартуунун өзүнчө маданияты болгон. Жамбашты аталар, чоң аталар же улуулар алса, куймулчак апаларга, чоң апаларга же улууларга тийет. Андан кийин улулата жото жилик (чүкөлүү жилик), кашка жилик тартылат. Кашка жиликтер алп жилик деп аталып, эттүү келет да сан жиликтери болуп эсептелет. Кар жилик(каруу жилик), далылар дагы алардан кийинки конокторго таандык

болот. Кээде “кабырга улук” дешет жана карчыганын кабыргасын-
тыштуу кабырганы бирден тилип, конокторго сунушат.
Меймандарга баш тартуу- кой сойгондуктун белгиси. Чүй, Талас,
Ош тарапта баш ак сакалдарга тартылат. Баш менен бир устукан
кошо тартылат. Көлдө, Нарын тарапта аны жаштары алып, баштын
куйкасын тең бөлүп, жанындагыларга ооз тийгизет.

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:6 Элдик өнөрдү кантип өздөштүрөбүз

Өтүү мөөнөтү: Декабрьдын 2-жумасы

Колдонулган усул: Текст менен иштөө, жалпы талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Берилген теманы окуп талкуулоо менен окуучулар, эл ичи өнөр кенчи, өнөрдүн эң баалуусу сөз өнөрү, чечендик өнөр туурасында өз билимдерин калыптандырышат.

Тарбиялык: Окуучулар бабалардан мураска калган элдик өнөрлөр жана мүнүшкөрлүк өнөрү, көрөгөч чечен жөнүндө түшүнүгүн кеңейтүү аркылуу мурастарды сактоого, чечендик өнөрүнө тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Бабалар калтырып кеткен көркөм сөз өнөрү өнүгүп, сөз байлыгы өсүп, чечендик өнөрү артат. Азыркы учурда сейрек кездешүүчү мүнүшкөрлүк өнөрүн өнүктүрүү тууралуу ойлонушат.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 20-25мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим “Өнөр жана өнөрлүү адам дегенди ким кандай түшүнөт?” деген суроо берип, окуучулардан жооп алат.

Мисалы: өткөн темаларды эске салсак кол өнөрчүлүк, саяпкерлик, касапчылык өнөрү, комузчулук өнөрү ж.б

2-кадам: Мугалим окуучулардан үйгө берилген тапшырманы сурайт, окуучулар кол көтөрүп жооп беришет. Мисалы: Берилген темадан өнөрдүн эң баалуусу – сөз өнөрү деген кичи теманы окуп чыгып, андагы “ Бала жана акылман” деген жомок сыяктуу акылмандыкты, көрөрмандыкты, билермандыкты, ойчулдукту, чукугундай сөз тапкан чечендикти даңазалаган жомокторду, окуяларды, уламыштарды окуп кыскача маанисин жазып келишет.

Мында, биринчиден жазып келген темалары акылман чечендикке киреби, же көрөгөч чечендикке киреби, ойлонуп көрүшүп айтып беришет(теманы кара) экинчиден, окуу китебиндеги акылман чечендердин акылмандыгы (Тилекмат, Сарт аке ж.б) көрөгөч чечендердин көрөгөчтүгү Жээренче чечен, Калыгул олуя ж.б) тууралуу чыгармалардан чакан үзүндүлөрдү жазып келишет.

3-кадам: Окуучулардын каалоосу менен же баасы жок окуучулар, аткарган иштерин окуп айтып беришет. Ал каармандын акылмандыгы, көрөгөчтүгү эмнеде экендигин далилдеп беришет (ар бири 3-5мин)

4-кадам: Окуучулар калган убакытта өздөрү даярданып келген эл ичи өнөр кенчи, бала менен акылман жөнүндө жомок темаларын айтып беришет. Чечендик жана мүнүшкөрлүк өнөрү туурасында мугалим окуучулар айтып берген темаларга байланыштуу суроолорду берип талкуу жүрөт. Ошондой эле чечендик жана мүнүшкөрлүк өнөрүн кантип өнүктүрүү керек деген суроого өз ойлорун айтышат.

Суроолор:

Силер жашаган аймактарда чечен же ойчул аталып жүргөн адамдар жана башка өнөрлөргө ээ болгон адамдар барбы, эмне үчүн аларды өнөр адамдары деп ойлойсуң?

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Сүт азыктары жана алардын пайдалуу жактары жөнүндө маалымат жыйнап, окуп келишет.

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 7: Үй, бээ саап, айран уютуп кымыз жасаганды үйрөнүү

Өтүү мөөнөтү: Декабрьдын 3-жумасы

Колдонулган усул: Түгөйү менен иштөө, жалпы талкуулоо, эссе

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар жайлоодогу элдин турмушу, бээ байлап кымыз жасоо, уй саап, айран уютуу, жана башкалар жөнүндө окуп айтып беришет.

Тарбиялык: Кыргыз элинин улуттук суусундуктарын даярдоону үйрөнүп, алар менен сыймыктанышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Сүт азыктары, алардын даярдалыш өзгөчөлүктөрү, алардын мааниси, пайдалуу жактары туурасында түшүнүктөрүн таанып билүүчүлүк жөндөмүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, темага байланыштуу сүрөттөр, CD диск.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт:

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга “Сүт азыктарына кайсы сүт тамак аштары кирет?” деген суроо берилет. Алар кол көтөрүп жооп беришип, жооптор доскага жазылат. Балдар дептерине жазып алышат. Андан кийин “Эмне үчүн элдер жайлоого мал айдап чыгышат?” деген суроо берилет. Окуучулар жооп бергенден кийин „мугалим - Эми балдар ушул берген жообуңарга байланыштуу “Мен жайлоодо жүргөндө” деген темада 5 мүнөттүк эссе жазгыла деген тапшырма берет.

Бул эсседе окуучулар жайлоодогу турмуш тиричилик жөнүндө жазышаары эскертилет. Убакыт бүткөндө жазгандарын окуп беришет. (3-5 мүн)

2-кадам: Окуучулар экиден биригип, сүт азыктарын алуунун жана даярдоонун жолдорун жазып чыгышат. Мисалы: уй саалгандан

кийин сүт тартуучу аппараттан сүттү тартып, каймагын бөлүп алат, Андан кийин сүттү бышырып, бир аз сууган кезде ага уютку куюп уютушат, аны жылуулап жаап коюу керек. Айран ичилгенден калганын баштыкка же айран кенен болсо мүшөккө куюп ыңгайлуу жерге суусун агысуу үчүн илип коет. Күнгүгө үстүнө айран куюлуп жаңыланып турат. Бир нече күндөн кийин сүзмө даяр болот. Айыл жеринде же жайлоодо сүзмө арбын болсо казанга курут кайнатып аны тоголоктоп чийге жайып кургатып алышат. Курут даамдуу болуусу үчүн сүзмөнү кайнатканда май жана кум шекер кошуп койгонун да көргөмүн. Ал эми базарда сатылып жаткан куруттарды сүзмөгө туз кошуп тоголоктоп коюшаары баарыбызга белгилүү. Ал эми каймакты атайын аппаратка тартуу аркылуу жана бышкан сүттү токтотуп коюп калпып алуу аркылуу даярдап алсак болот. Аны кол каймак деп аташат. Каймакты сызгырып сары май жана чөбөгө алынат. Демек сүттөн айран, айрандан сүзмө, сүзмөдөн курут алабыз. Ошондой эле сүттөн каймак, каймактан сары май жана чөбөгө алынат.

Окуучулар ушул сыяктуу калган сүт азыктарын даярдоонун эрежесин жазып чыгышат. (10-15мүн)

3-кадам: Жайлоонун турмушун жана сүт азыктарын даярдоону чагылдырган сүрөттөр жана CD көрсөтүлөт.

Суруолор:

- Эмне үчүн биз улуттук тамак аштарыбыздын түрлөрүн, даярдоо өзгөчөлүктөрүн билүүбүз керек?
- Сүт азыктары эмне үчүн пайдалуу деп эсептелет?
- Бул сабактан эмнелерди үйрөндүңөр?

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Өткөн темаларды кайталоо.

2-вариант:

Колдонулган усул: Чакан топтордо иштөө.

Сабактын жабдылышы: Ар бир топко ватман, маркерлер

Убакыт: 20-25мүнөт.

Сабактын жүрүшү:

Окуучулар чакан топторго бөлүнүп, үйдөн даярданып келген маалыматтарын пайдаланып, сүт азыктарын даярдоонун эрежелерин жана пайдалуу жактарын чагылдырган долбоор жазышат.

М: 1-топ кымыз жөнүндө, 2-топ айран жөнүндө, 3-топ сүзмө, курут, 4-топ каймак, сары май ж.б

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 8: Өткөн темаларды кайталоо

Өтүү мөөнөтү: Декабрьдын 4-жумасы

Колдонулган усул: Коллективде иштөө, талкуу жүргүзүү.

Сабактын максаттары: Сүрөттөрдү көрүү, ар түрдүү суроолор жазылган карточкаларды пайдалануу менен кайталоо аркылуу алган билимдерин эске салып бышыкташат.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, суроолор жазылган карточкалар.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн сабакты кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим алдын-ала жазылган суроолорду коробкага салып даярдап коет. (2-3 мүн).

2-кадам: Окуучулар тегерек тартып турушат же орундарында отурса деле болот. Алардын бирөө алып баруучу болуп дайындалат. Окуучулардын берген жоопторун баалоо үчүн эксперт катары эки-үч окуучу шайланат. (2-3 мүн)

3-кадам: Алып баруучу, суроолор жазылган карточка салынган коробканы алып окуучуларга кезек менен таратат. Карточканы алган окуучу андагы суроого дароо жооп берүүсү керек. Эгерде жооп бере албаса алып баруучу ал суроону класска окуп берет.

4-кадам: Жообун билген окуучу кол көтөрүп жооп берет. Алып барган окуучу кийинки окуучуга өтөт. Ал карточканы алып суроону окуп, жооп берет. Ар бир окуучу жооп бергенден кийин окуучулардан кошумча толуктоолор барбы деп сурап турат. Ушундай жол менен коллективде иштөө улана берет. (10-15 мүн)

5-кадам: Берилген убакыт бүткөндө же суроолор жазылган карточкалар түгөнгөндө коллективде иштөө токтотулат.

6-кадам: Мугалим эксперттик топ менен кеңешип кайсы окуучулардын жооптору кеңири, туура болгондугун аныктап баа коюшат. Калган убакытта жооп бере албаган окуучуларга кошумча суроолор берилип билими бааланат.

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:1 Китеп- билим булагы

Өтүү мөөнөтү: Январдын 2-жумасы

Колдонулган усул: Класста жалпы талкуулоо, ийрек(зигзаг)

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Улуттук китепке негиз салган улуу инсандар китепти көп окуу, илим-билимдин зарылчылыгын талкуулап, бири-бирине айтып берүү көндүмдөрүн калыптандырышат.

Тарбиялык: Китепти көп окуп илим-билимдүү, жогорку интеллекттүү инсан болууга тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар бул темадан китеп билим булагы жана акыл-казынасы экендиги, тууралуу окуп, өздөрүнүн руханий, адабий көркөм жан дүйнөсүн өнүктүрүшөт жана байыттышат.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, дептер, тексттер.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүн

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга төмөнкүдөй суроолор берилип жооп алынат:

- Китеп деген эмне?
- Биз эмне үчүн китепти көп окушубуз керек?
- “Азыркы окуучулар китепти көп окубайт” деген сөзгө кошуласыңарбы, эмне үчүн?
- Эң алгачкылардан болуп эмгектери жарык көргөн жазуучу окумуштуулардын кимдерин билесинер, алардын китептерин атагыла.

Мисалы: Тарыхчы Осмонаалы Сыдык уулунун 1913-ж

“ Муктасар тарых и кыргызыйа” (кыргыздардын кыскача тарыхы),

1914-жылы “ Тарых и кыргыз Шадманийа” (Шабданга

багышталган кыргыз тарыхы), Ишенаалы Арабаев 1911-жылы

Молдо Кылычтын “ Кысса зил заласын” Казан шаарынан чыгарган.

Ушул жылы К.Сарсекеев экөө “ Алиппе жана төтө окуу” аттуу

тунгуч китебин Уфадагы “Шарк” басмасынан чыгарган ж.б (7-10мүн) И.Арабаев 1912-жылы “Жазуу өрнектери” (таза жазуунун үлгүлөрү) аттуу китебин Оренбургдан чыгарган.

2-кадам: Окуучулар “Китеп деген эмне?” деген чакан теманы окуп, китептин мааниси, максаты жөнүндө айтылган сөздөргө маани берип талкуулашат. Ошондой эле М.Твен, М.Горький, Ч. Айтматов өндүү залкар адамдардын китеп туурасындагы айткан накыл сөздөрүн окуп, өз ойлорун айтып ар бирин далилдеп беришет. Мында ар бир автордун айтайын деген оюна көңүл бурушат. (7-10мүн)

3-кадам: Окуучулар калган убакытта билдирүү Ж.Баласагын, Б.Солтоноев, К.Тыныстанов аттуу темаларды окуп, убакытка жараша айтып беришет. (12-15мүн)

Суроолор:

- Эмне үчүн китеп билим булагы, акыл казынасы дейбиз?
- Орхон-Эне-Сай жазуулары кимдерге арналган, эмне үчүн биз аларды билүүбүз керек?
- Жусуп, Белек, Касым өндүү улуу инсандар жөнүндө эмнелерди билдиңер.

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Эң алгачкы китептери чыккан кыргыз окумуштуулары жана жазуучулары жөнүндө жазып келгиле (И.Арабаев, О.Сыдыков уулу ж.б).

2 вариант:

Колдонулган усул: Ийрек (зигзаг)

Сабактын жүрүшү:

1-кадам: Окуучулар саноо жолу менен төрт топко бөлүнөт. Алар кооперативдик топ деп аталышат. (2-3мүн)

2-кадам: Ал топтордун бир деген номерлери өзүнчө, эки деген номерлери өзүнчө, үчүнчү, төртүнчү номерлери өз-өзүнчө болуп кайрадан жаңы топторго биригишип эксперттик топ деп аталышат. (2-3мүн)

3-кадам: Бул эксперттик төрт топтун 1-тобуна китептеги “Билдирүү” 2-тобуна Ж.Баласагын, 3-тобуна Б.Солтоноев, 4-тобуна: К.Тыныстанов бөлүнүп берилет. Эгерде китеп жетишсиз болсо окуучулардын жардамы менен бул төрт теманын тексттерин көбөйтүп пайдалануу керек (2-3мүн)

4-кадам: Эксперттик топтор берилген темаларды окуп бири-бирине суроо берүү, айтып берүү, аркылуу бирге даярданышат.

(5-7 мүнөт, эгерде убакыт аз болсо дагы 2-3 мүн кошулат)

5-кадам: Убакыт бүткөндө окуучулар өздөрүнүн мурдагы менчик-кооперативдик тобуна кайра биригишет да эксперттик топто окуп үйрөнгөн темаларын айтып беришет (3-5 мүн)

6-кадам: Мугалим окуучуларга мурдатан даярдаган суроолорун берүү менен окуучулар өздөрүнүн кооперативдик топторуна канчалык деңгээлде түшүндүрүп бере алганын жана окуучулардын өздөштүрүү деңгээлин бааласа болот.

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:2 Билимге умтулуу бийиктик

Өтүү мөөнөтү: Январдын 3-жумасы

Колдонулган усул: Дилбаян жазуу, жалпы талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар өздөрүнүн биринчи мугалими, улуттук китеп басмасынын негизделиши, басмаканалардан жарык көргөн китептер жөнүндөгү түшүнүктөрүн калыптандырат. (Бул тема өткөн тема менен үндөшүп тургандыктан сабактын тарбиялык жана өнүктүрүүчүлүк максаттары жазылган жок)

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, дептер.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 20-25 мүн

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: “Эмне үчүн билимге умтулуу керек, ансыз жашоого болбойбу?” – деген суроо берилип окуучулар өз ойлорун айтып талкуу жүрөт. Мугалим кошумча суроо берип турат.

Мисалы: Сөзсүз түрдө жогорку окуу жайында же техникумдарда окуу зарылбы? ж.б (3-5мүн)

2-кадам: Мугалим окуучулардан үйгө тапшырманы сурап, эң алгачкылардан болуп китептери жарык көргөн кыргыз окумуштуулары жана жазуучулары жөнүндө жазып келүү берилгендигин билет.

3-кадам: Окуучулар кол көтөрүп, аткарган тапшырмаларын окуп баштайт, баалары жоктор да окуп беришет (5-7 окуучу, 12-15мүн)

4-кадам: Окуучулар жаңы темага байланыштуу “ менин биринчи мугалимим” деген темада дилбаян жазышат. Дилбаянда билим берүүнүн башаты мектеп экендиги, билим тарбия берүүдөгү биринчи мугалимдин ээлеген орду ж.б туурасында жазышат. (7-10мүн)

5-кадам: Берилген убакыт бүткөндө окуучулар жазган дилбаянын

окуп беришет (2-3мүн). Калган убактыларда китеп басмасы аттуу теманы окуп айтып беришет.

Суроолор:

- “Эмне үчүн” Мектеп билим булагы, мугалим мөмөлүү дарак” деп айтабыз.
- Балдарга арналган кандай чыгармаларды билесиң жана окугансың?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:3 Арыбас мээнет, алдыңкы өнөр, билим аркылуу бакубат дөөлөткө умтулуу

Өтүү мөөнөтү: Январдын 4-жумасы

Колдонулган усул: Текст менен иштөө, класста жалпы талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар бул темадан өздөрүнүн талыбас эмгеги, билими, таланты, өнөрү, аркылуу өз элине эмгеги сиңген инсандар менен таанышып, алган билимдерин жалпылаштырат жана системалаштырат.

Тарбиялык: Белгилещ инсандардын эл щчщн кылган эмгегин баалап, алардан щлщщ алышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар инсандардын чыгармачылыгын анализдөө, баа берүү, чыгармачыл адамдардын бейнелерин түзүү ыкмаларын өздөштүрүп өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-40 мүн

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга суроо берет:

- Алыкул Осмоновдун кандай чыгармаларын билесиңер? Окуучулар жооп беришет. М: “Ысык-Көл”, “Ата-Журт”, “Сулуга”, “Маляр” ж.б (алар доскага жазылат 2-3мүн)

- Балдар өзүнөр доскадан көрүп тургандай А.Осмонов өз чыгармаларында кандай темаларга кайрылган?

Жооп: М: Акын өз чыгармаларында ар кандай темаларга кайрылган М: Туулган жерге Ата-Журтка, сүйүү темасына, ал тургай акын өзү жөнүндө көрөгөчтүк менен сындаган ыр саптарына кайрылган. Ошондой эле бир нече чыгармаларды кыргызча которгон, Бишкек баатыр жөнүндө легенда жазып калтырган (3-5мүн).

Мугалим теманын аягындагы “эсиңе тут” деген бөлүмдү окуп чыгууларын сунуштайт жана А.Осмоновдун чыгармаларынан ала турган тарбия, үйрөнө турган үлгү ушулар экендигин эскертет. (2-3мүн)

2-кадам: Окуучулар А.Осмоновдун өмүр жолун окуп айтып беришет. (5-6 мүн)

3-кадам: И.Ахунбаев тууралуу окуп, анын “Өмүрлүк кредосу” боюнча адамдык сапатын өз ишине болгон сүйүүсүн аныктап, айтып, талкуулашат. (2-3мүн)

4-кадам: Окуучулар С.Чокморовдун чыгармачылык жолу менен таанышып анын атактуу киноактер катары аткарган ролдорун айтып беришет. М: Алгачкы ролу “Караш-Караш окуясында” Бактыгулдун ролу болгон (1968) “Жамийлада” Даниярдын (1969),” Касиеттүү Ысык-Көлдө “Кара-Балтанын(1971), “Жетинчи окто” Максымовдун (1972),” Көк серекте” Ахангулдун, “Мен Тянь-Шанда” Байтемирдин(1973),” Кызыл алмада” Темирдин (1975),” Уланда” Азаттын (1977) ж.б кинолордо негизги ролдорду аткарган. С.Чокморов эркектин ролун жакшы аткаргандыгы үчүн беш жолу 1-сыйлыкты жеңип алган (3-5мүн)

5-кадам: Окуучулар Ж.Назаралиевдин аткарган иштери менен таанышып, билимдүү адам канчалык бийиктикке көтөрүлө алаары туурасында айтып, анын бангиликке каршы жасаган иштеринин канчалык маанилүү экендигин айтып талкуулашат. (3-5мүн)
Мугалим окуучуларга кайрылып, ушундай өз кесибин сүйгөн инсандар менен таанышкандай кийин силер “Мен келечекте ким болгум келет” – деген 5 мүнөттүк эссе жазгыла.

Суруолор:

- Эмне үчүн бул инсандар жөнүндө окуп билүү керек?
- Ушул чыгармачыл инсандардан кимдин кесиби силерге жагат, эмне үчүн?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

- Азыркы мезгилдеги улуу инсандардан кимдерди билесинер, аттарын, кесибин жазгыла, жана алардын бирөөнүн бейнесин түзгүлө.
- Кийинки сабак үчүн окуучуларды алты топко бөлүп аларга Кытай, Япония, Орусия, Араб өлкөлөрү, Казакстан, Тажикстан өлкөлөрүнүн маданиятын, адабиятын, искусствосун, экономикасын, жаратылышын ж.б тууралуу кыскача маалымат даярдап келүү тапшырмасы берилет.

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:4 Башка элдерден биз эмнени үйрөнөбүз?

Өтүү мөөнөтү: Февралдын 1-жумасы

Колдонулган усул: Чакан топтордо иштөө, кластер түзүү, талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар башка элдердин жакшы сапаттарын маданиятын каада-салтын үйрөнүү керек экендигин билишет. Өз алдынча даярдануу жана долбоор жактоо аркылуу, билгичтигин көндүмдөрүн калыптандырышат.

Тарбиялык: Окуучулар бөлөк элдердин жакшы адамдык сапаттарын, окуп үйрөнүү жана аларды өз турмушунда колдонууга аракеттенүү аркылуу алардан таалим тарбия алышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Ар бир элдин өзүнүн жакшы сапаттары бар экендигин жана аларга сый мамиле кылуу, керектиги тууралуу түшүнүктөрүн арттырышат.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, ватмандар, маркерлер, кошумча окуу куралдары.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 25-30 мүнөт. Убакытка жараша эки вариантты тең иштөө сунушталат.

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга, башка элдердин кандай жакшы сапаттарын үйрөнөөр эленер деген суроо берип, алар жооп беришет, жооптору доскага жазылат. (2-3мүн)

2-кадам: Өткөн сабакта окуучулар алты топко бөлүнүп ар-бири бирден өлкөнүн элдеринин маданияты, адабияты, искусствосу, жаратылышы, экономикасы тууралуу маалыматтарды даярдап келүүгө тапшырма алышкан. Бул сабакта ал топтор өзүнчө бөлүнүп отурат, аларга ватман, маркерлер таратылып берилет. (2-3мүн)

3-кадам: Ар бир топ өздөрү даярдап келген өлкөлөр боюнча маалыматтарды пайдаланып кластер түзүшөт. Ар түрдүү сүрөттөр менен жасалгаласа да болот. М: Орусия, Япония, Кытай, Араб өлкөлөрү, Казакстан, Өзбекстан өлкөлөрү (5-7 мүнөт) .

4-кадам: Убакыт бүткөндө ар-бир топ берилген өлкө тууралуу маалыматтарды кластер түрүндө чагылдырып, аткарган тапшырмасын доскага илип айтып беришет (презентация). Калган окуучулар кошумчалайт, суроо беришет. Ар бил өлкөдө бизди кызыктырган жакшы нерселер бар экендигин жана алардан үлгү алуу керектигин айтышат. (ар бир топ 2-3мүн)

Суроолор:

- Бул тапшырмаларды эмне үчүн аткардык?
- Башка өлкөлөр тууралуу эмнелерди билдиңер?
- Азыркы учурда эмне үчүн көп тилди үйрөнүшүбүз керек?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

2 вариант

Колдонулган усул: Салыштыруу, текст менен иштөө, түгөйү менен иштөө

Сабактын жүрүшү:

1-кадам: Окуучулар №1-тиркемедеги таблицаны дептерине чийишип, түгөйлөр тапшырманы аткарышат. (5-7мүн)

2-кадам: Тапшырманы аткарып бүткөндөн кийин, доскада чийилген таблицага жазып окуп беришет. Убакытка жараша 4-6 окуучу тапшырмасын аткарып берсе болот. (өз каалоолору менен же баасы жок окуучулар)

№1-тиркеме: Башка өлкөлөрдөн биз эмнелерди үйрөнөбүз же алардын бизге тийгизген оң-терс таасирлери (окуучулар өздөрү кошумчалайт)

Оң таасири	Терс таасири
<ul style="list-style-type: none"> • Массалык маалымат каражаттары аркылуу (ММК) башка элдердин • Маданиятын • Адабиятын • Искусствосун • Жашоо турмушун • Архитектурасы • Тарыхы • Экономикасы ж.б тууралуу окуп, угуп, көрүп маалымат алабыз, жакшы нерселерди үйрөнөбүз 	<ul style="list-style-type: none"> • ММК аркылуу зордук, зомбулук. талап-тоноо ж.б жаман жоруктардын көрсөтүлүшү, жазылышы жаштарга тескери таасири тийүүдө • Ар түрдүү диний агымдардын келиши жалпы элге, өзгөчө жаштарга начар таасирин тийгизүүдө. • Алар менен кошо экстремисттер, террористтер, бөлүп-жаруучулар (сепаратисттер) деген түшүнүктөр пайда болду жана аракеттенүүдө ж.б

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:5 Өлкөнүн ички жана тышкы биримдиги

Өтүү мөөнөтү: Февралдын 2-жумасы

Колдонулган усул: Чакан топтордо иштөө, талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Кыргызстанда эл биримдигин сактоого өз салымын кошкон “Манас” эпосунун миң жылдыгы, Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн 2200 жылдыгынын өткөрүлүшү, Кыргызстандын тышкы саясаты, Улуу жибек жолунун тарыхый мааниси жөнүндө өз түшүнүктөрүн кеңейтишет.

Тарбиялык: Кошой, Бакай сыяктуу аксакалдардын эл ынтымагын сактоого кылган аракетин алардын ишин уланткан инсандар менен сыймыктана билүү, мекенчил, чечкиндүү, биримдикте болуу керек экендигин тишшиңишет.

Өнүктүрүүчүлүк: Чакан топтордо иштөө, ой жүгүртүү, берилген тапшырманы аргументтеп айтып берүү көндүмдөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, 4 ватман, маркерлер.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 20-25 мүн

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга “Эл биримдиги деген сөздү ким кандай түшүнөт?” деген суроо берилет.

Окуучулар кол көтөрүп жооп берип алар доскага жазылат.

М: Эл биримдиги бул:

- Биримдикте, ынтымакта жашоо,
 - Жердешчиликтин жок болушу,
 - Жек-жааттарга бөлүнбөө,
 - Уруу-уруу болуп бөлүнбөө,
 - Түндүк-түштүк болуп бөлүнбөө,
 - Ар түрдүү диний агымдарга бөлүнбөө. ж.б (3-5мүн)
- Мугалим багыт берүүчү суроолорду берип турат.

2-кадам: Окуучулар саноо жолу менен төрт топко бөлүнөт. Ар бир топтон бирден окуучу келип, тескери каратылган карточкаларды

алып, ага жазылган тапшырманы окушат. №1-классташтардын биримдиги, №2-үй бүлөнүн биримдиги, №3-элдин биримдиги, №4-мамлекеттердин биримдиги. Карточкалардын номери боюнча топтун номери аныкталат. М: №1-карточка 1-топ, №2-карточка 2-топ ж. б

3-кадам: Ар-бир топ өз тапшырмаларын аткарышат. Эгерде ватман жок болсо, дептерге аткарып окуп же доскага жазып окуп берсе да болот. (5-7мүн) Алардан кийин кошумча катары мугалим төмөнкүлөрдү окуп берип турат.

1-топ: Классташтардын биримдиги бул:

- Класс жетекчиси менен бирдикте иш алып баруу
- Класс активдери менен бирге иш алып баруу
- “Бир жакадан баш, бир жеңден кол чыгарып” дегендей ынтымакта болуу
- Ар түрдүү сабактар боюнча өткөрүлгөн конкурстарга катышып класстын намысын коргоо
- Спорт оюндарына активдүү катышуу
- Ар түрдүү маданий иштерге активдүү катышуу ж.б окуучулар улантат.

2-топ: Үй бүлөдөгү биримдик бул:

- “Үй бүлө- бул кичи мамлекет” дегендей, ата үйдүн ээси, эне үйдүн куту.
- Уул-кыздары алардын тегерегине биригип, акыл-насаатын угуп таалим-тарбия көрүп, турмуштук тажрыйба алышы.
- Үй бүлөдө бири-бирин угуу, тартипти сактоо.
- Ата-энени сыйлоо
- Уулу атанын тарбиясын алышы
- Кызы энесинин тарбиясын алышы
- “Аганы көрүп ини өсөт, эжени көрүп синди өсөт” дегендей бири-биринен таалим-тарбия алышы, бири-бирине үлгү болушу.
- “Ырыс алды ынтымак” дегендей үй бүлөөнүн ынтымакта болушу
- Үй бүлөдө бири-бирине жардам берип колдоо көргөзүшү

3-топ: Элдин биримдиги бул:

- Манас эпосунун негизги идеясы ар кошкон урууларды бир элге бириктирип ич ара чабышып жоолашканды токтотуп, сырткы душмандардан коргонууга жөндөмдүү мамлекет курууга негизделген.
- Жакып өз түшүн жорутканы 12 уруу кыргыздарды, казакты, нойгутту, ногойлорду, кыпчактарды, түрктөрдү чогулткан. Мында ар башка элдин бардыгы бир элдин урууларындай болуп биригишкен.
- Манастын негизги идеясы элдин биримдиги, айкөлдүк болгон.
- “Курама жыйнап журт кылдым, кулаалы таптап куш кылдым” -

деп Манас эпосунда айтылгандай, эгемендүү Кыргызстан мамлекети дагы 80 жакын улуттан курулган бир бүтүн мамлекет.

- Манас элди бириктирүүдө эч качан коркутуп үркүтүү, басып алуу жолдорун колдонгон эмес. Ал уруу башчыларын, билермандарды чакырып ийри отуруп, түз кеңешип ынандыруу аркылуу бириктирген. Канды кайсы уруудан кимди шайлап алаарын бириккен элдин өздөрүнө калтырган.

- Манас элди бириктирүүдө өзүнүн Аккуласын да союуга же тартуу кылганга даяр болгон. Ал эми жакшы көргөн атын тартуулоо көчмөн элдерде достуктун эң жогорку формасы болгон

- Эл биримдиги бул элдин урууларга бөлүнбөшү

- Жердешчиликтин жок болушу

- Түндүк-түштүк болуп бөлүнбөсө ж.б (окуучулар улантышат)

4-топ: Мамлекеттердин биримдиги бул:

- Мамлекет аралык ар тараптуу байланыштардын түзүлүшү

- Мамлекет аралык экономикалык байланыштар

- Саясий байланыштар

- Илим жана билим берүү тармагындагы байланыштар

- Маданият тармагындагы байланыштар

- Гуманитардык байланыштар

- Медицина тармагындагы байланыштар

- Аскердик тармагындагы байланыштар

- Энергетика тармагындагы байланыштар

- Айыл чарба тармагындагы байланыштар ж.б

4-кадам: Мугалим окуучулардан бардык топтор берилген тапшырманы аткарганга үлгүрдүңөрбү, деп сурайт да керек болсо кошумча убакыт берет. (2-3мүн)

5-кадам: Берилген убакыт бүткөндө даяр болгон топтор кезеги менен доскага чыгып айтып беришет. (презентация ар бир топ 2-3мүнөт)

Суроолор:

- Чакан топтордо иштөөдөн эмнелерге үйрөндүңөр?

- Тапшырманы аткарууда кандай кыйынчылыктар болду?

- Эмне үчүн эл биримдиги керек деп ойлойсунар?

- “Манас” эпосунун элдин биримдигин сактоодогу ордун белгилегиле.

- Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн 2200-жылдыгын белгилөөнүн таарыхый маанисин аныктагыла.

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Достук темасына арналган чыгармалардан жазып келүү (ырлар, аңгемелер, чыгармалардан үзүндүлөр)

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:6 Кыргыз элинин достугу

Өтүү мөөнөтү: Февралдын 3-жумасы

Колдонулган усул: Кластер түзүү, түгөйү менен иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар “ Ырыс алды ынтымак” деген эл макалынын мааниси, Манас баатырдын достукка бекемдиги жана акындардын достук темасына кайрылуусу тууралуу билимдерин жана билгичтиктерин калыптандырышат.

Тарбиялык: Манас, Алмамбет, Бакай үчөөнүн достугу, Манас баатырдын эл достугун сактоодогу орду жөнүндө окуп талкуулоо менен достукка бекем болууга, досторун кадырлап сыйлай билүүгө, щйрөнщщёт.

Өнүктүрүүчүлүк: Ар бир улуттун башын кошкон өлкөбүздөгү достук мамиле жана достуктагы баалуу сапаттар жөнүндө түшүнүктөрүн жана таанып билүү көндүмдөрүн, баалоо сапаттарын өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, ватман, маркер (эгер мүмкүн болсо).

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүн

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучулар достукту кандай сапаттарына жараша баалайсың деген суроого кластер түзүү аркылуу жооп беришет.

2-кадам: Тапшырманы аткарган окуучулар кезектешип доскага чийип аткарышат жана ал сапаттардын мааниси жөнүндө айтып беришет. Окуучулар өз тапшырмаларын толуктап жазышат (5-6мүн)

3-кадам: Мугалим окуучулардан үйгө кандай тапшырма берилгендигин сурап, достук темасында окуп, жазып келүү берилгенин эске салышат.

4-кадам: Каалаган окуучулар кол көтөрүп аткарган үй-тапшырмасын окуп айтып беришет же журнал боюнча суралышат. (4-6 окуучу 10-15мүн)

5-кадам: Мугалимдин сөзү: Балдар көрдүнөрбү, достук темасында ар түрдүү чыгармалар арбын жазылган. Ошондой эле Манастын жети осуятынын бири дагы достук мамилеге арналган. Мисалы: Манас, Бакай, Алмамбет баатырлардын достошкондугу тууралуу Манас эпосунда төмөнкүдөй берилет:

Асмандагы жылдыздай

Козголошту үч ойрон

А дүйнөлүк ошондо

Дос болушту үч ойрон

Ак бөкөндүн кылындай

Суурулушуп турушту

Ак буудайдын унундай

Жуурулушуп турушту

Балдар достук темасы – “Манастагы” өзөктүү окуялардын бири. Манас баатырдын улуулугу “Кейишке салса кечирип, кеткени болсо келтирип” өз элинин колун узарта билген айкөлдүгүндө. Биз дагы ар түрдүү шарттарда биздин жергебизди мекендеген элдин өкүлдөрү менен ынтымакта жашап достук мамиледе болушубуз керек.

6-кадам: Балдар эми силер Кыргызстанда улуттар аралык достук мамилени жакшыртуу үчүн кандай иш аракеттерди жасоону сунуш кылаар элеңер, дептериңерге жазгыла. Түгөйү менен иштешет (5-6мүн)

7-кадам: Окуучулар өз ойлорун, сунуштарын окуп, айтып беришет.

8-кадам: Билдирүүдөгү (84-85 беттер) макалдарды окуп, алардын маанисин тема менен болгон байланышын айтып беришет.

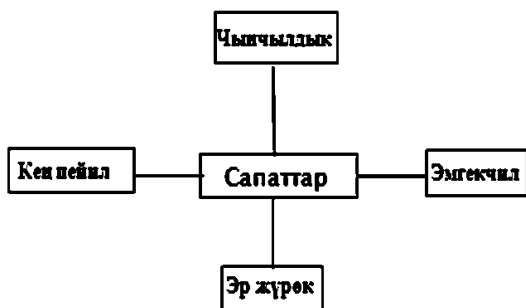
Суроолор:

- Дос дегенди кандай түшүнөсүң жана достошуу эмнеден башталат деп ойлойсуң?
- Адам турмушунда достук мамиленин мааниси орду канчалык деп ойлойсуң?
- Кластер түзүүдөн эмнени үйрөндүнөр?

Баалоо:

Үйгө тапшырма: “Кыргызстандагы улуттар аралык достук мамилени жакшыртуу үчүн кандай иш аракеттерди сунуш кылаар элеңер,?” деген суроого толуктап жооп жазып келүү.

№1-тиркеме: Достукту баалоочу сапаттар р. (Окуучулар улантышат)

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема:7 Эл журттун ажырагыс бүтүндүгү

Өтүү мөөнөтү: Февралдын 4-жумасы

Колдонулган усул: Эссе жазуу, жалпы талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар бул темадан Манас баатырдын эл-журттун бүтүндүгүн сактоого кылган аракетин, Бакай бабабыздын айткан осуяты тууралуу окуп өз ойлорун айтышат, кошумчалап талкуулоо менен өз билимдерин бышыкташат.

Тарбиялык: Манас атабыздын жана Бакай бабабыздын эли журттун биримдигин сактоого арналган осуяттарынан жакшы сабак алышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар өз алдынча эркин ой жүгүртүү, аны кыскача баяндап жазуу билгичтиктерин көндүмдөрүн жана аргументтүү түрдө айтып берүү жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, дептер(барак)

Сабактын жүрүшү:

Убакыт:

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга элдин биримдигин, ынтымагын чагылдырган макал-ылакап жана накыл сөздөрдөн мисал келтиргиле деп тапшырма берет. Окуучулар мисал келтирип, алар доскага кыскача жазылат. (2-3мүн)

2-кадам: Доскага үч тема: Манас баатырдын жети осуятынын бири:

1. Биримдик - эл журттун ажырагыс бүтүндүгү жана бир жакадан баш, бир жеңден кол чыгарган биримдиги.

2. Бакай бабабыздын “ Байкагыла балдарым, бөлүнсөң бөрү жеп кетет, бөлүнүп кетти кыргыз деп бөлөк элге кеп кетет” деген осуяты.

3. “ Ырыс алды ынтымак” деген эл макалы жазылат.

3-кадам: Окуучулар бул үч теманын бирөөнү тандап алып, чакан

эссе жазышат. (Мында тандап алган темасын чечмелеп беришет, Манас менен Алманбеттин достугу жана көп улуттуу элибиздин ынтымак-ыркы кетсе, бөлүнүп жарылса анын жыйынтыгы кандай болооруна да ой жүгүртүп кыскача мисалдарды келтиришет жана эл биримдигин сактоо үчүн өз сунуш-пикирлерин жазышат. 10-15мүн) Окуучуларды үч топко бөлүп, үч теманы бөлүп берсе да болот.

4-кадам: Берилген убакыт бүткөндө жазып үлгүргөн эссени окуучулар окуп беришет. Окуучулардын активдүүлүгүн жана жоопкерчилигин арттыруу үчүн мугалим окуучулардан бул окулган эссе эмне жөнүндө жазылыптыр кандай баа берээр элең ж.б суроолорду берип турат. (5-7 окуучу, ар-бирине 2-3мүн)

Жыйынтыктоочу суроолор:

- Эссе жазууда кандай кыйынчылыктар болду?
- Жазган эссең өзүң канааттандыңбы, оюндагы нерселердин бардыгын камтый алдыңбы?
- Эл журтубуздун бүтүндүгү үчүн кандай салым кошоор элең?
- Бакай бабабыздын осуятынын бүгүнкү күндөгү мааниси ээлеген оорду, зарылчылыгы жөнүндө айтып бергиле.

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 8: Индивидуалист жана коллективист

Өтүү мөөнөтү: Марттын 1-жумасы

Колдонулган усул: Эссе жазуу, жалпы талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Бул темадан окуучулар Сталиндик буйрукчул система, Ата-Бейит көрүстөнү жана репрессиянын курмандыктары, ошондой эле көрүнүктүү жетекчилер И.Раззаков, С.Ибраимовдор өмүр жолу тууралуу билимдерин калыптандырышат.

Тарбиялык: Өз эли, жери үчүн курман болгон инсандардын эмгегин эскерип, таазим кылып жүрүүгө, мекенчилдикке тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар текст менен иштөө, тереңдетип окуу, өз оюн жыйынтыктап айтып берүү жөндөмдөрүн, талкуулоо маданиятын өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, дептер(барак) . Кошумча маалымат катары Ата-Бейит көрүстөнүндө жаткан тарыхый инсандардын өмүр баяны берилди.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт:

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга “ улутчул” дегенди ким кандай түшүнөт деген суроо берилип, окуучулар жооп беришет, алар доскага жазылат.

2-кадам: Мугалимдин сөзү:

Балдар мен силерге бул суроону берген себебим, 30-жылдардын ичинде, кыргыз элинин улуттук мамлекетин түзүүдө чоң салым кошкон, элим-жерим деп ак пейилден кызмат кылган эр азаматтары “улутчул” деп күнөөлөнүп атууга кетишкен.

Алардын ичинен Ата-Бейит көрүстөнүнө коюлгандар:

- Абдрахманов Жусуп

- Айдарбеков Иманалы
- Айтматов Төрөкул
- Алиев Осмон
- Исакеев Баялы
- Касым Тыныстанов
- Шоорокув Кожокан ж.б баардыгы 20 улуттун өкүлү. Азыр силерге ушул инсандар туурасында кыскача баяндалган тексттер таратылат (3-5 мүн)

3-кадам: Адегенде эки окуучуга бирден тексттер таратылат. Алар аны бирге окуп, тема эмне жөнүндө экендигине жана маанилүү маалыматтарына көңүл коюп, анализ жүргүзүп, берилген суроолорго жооп берип, талкууга катышканга даярданышаарын мугалим эскертет. (5-7 мүнөт №1-тиркеме)

4-кадам: Берилген убакыт бүткөндө окуучуларга талкуулоо үчүн суроолор берилет:

- И.В.Сталин деген ким болгон, ал бийлик кылган жылдарды эмне үчүн тоталитардык мезгил жана кандуу репрессия жылдары деп аташкан ?
- Сталиндик репрессиянын себептери жана башталышы.
- Жеке адамдын керт башына башына сыйынуучулук деген эмне, ал кандайча пайда болот деп ойлойсуңар?
- “Тоталитардык” деген сөздүн мааниси жана тоталитардык мамлекеттердин өзгөчөлүктөрү.
- Кыргызстанда репрессиянын башталышын кайсы окуялар менен байланыштыраар элеңер?
- Кыргызстанда репрессияланган адамдардын саны канча миңге жетет жана алардан кимдерди билесиңер?
- Күнөөсүз атылгандар негизинен улутчулдар жана эл душмандары деп күнөөлөнүшкөн. Улутчулдар – алар кимдер жана эмне үчүн аларды эл душмандары деп аташкан, муну туура деп ойлойсуңарбы?
- Төмөндөгү инсандардын элге кылган кызматы аткарган иштери тууралуу окуп билгенден кийин ,аларга коюлган күнөөлөрдүн канчалык туура, чындыкка жакын экендигин ойлонуп баа бергиле.

5-кадам: Мугалим балдарга “эмне үчүн биз “Ата-Бейиттеги” жана башка репрессияга кабылган инсандардын эмгегин эскерип, аларга таазим кылып туруубуз зарыл” - деген суроону берип сабак жыйынтыкталат.

№1-тиркеме:

Сталиндик репрессиянын башталышы жана жүрүшү

И.В.Сталин 1922 –жылдан 1953-жылга чейин РКП(б)нын генералдык катчысы кызматын ээлеп, СССР деген чоң мамлекетти башкарып турган. Анын мезгилинде тоталитардык саясий режим орногон. Мындай тоталитардык (бүткүл, толук, баардык) мамлекеттерде бийлик бир адамдын же адамдар тобунун колуна топтолуп, бир партия бийликке келет. Мисалы: СССРде бийлик коммунисттик партиянын колуна топтолуп зордук-зомбулук, массалык репрессиялар, калкты руханий жактан баш ийдирүү аркылуу бийликти кармап турушкан. 1930-жылдардын баштап жеке адамдын керт башына сыйынуучулук калыптана баштаган. Анда Сталинди Лениндин окуучусу, партиянын жалгыз жол башчысы “акылман” “ улуу кемеңгер” океандан терең, Гималайдан бийик, күндөн жарык” –деп ашыкча мактап айтышкан жана жазышкан. Партиянын ичинде Сталин, Бухарин менен Троцкий, Зиновьев ж.б ортосунда бийлик үчүн күрөш жүргөн. Троцкийлик – Зиновьевдук топ жеңилген, ушундан кийин партиядан Троцкийчилерди тазалоо баштаган...

Мына ушундан баштап Кыргызстанда дагы Троцкийчилерди жана улутчулдарды, эл душмандарын жасалма түрдө ойлоп таап, жазалоо башталды. Айрыкча Кыргызстанда “ улутчул уклончу” деп айыптоо боюнча репрессиялар 1932-жылдан баштап күчөй баштаган. Социал-Туран партиясынын мүчөсү “Отузчулар” деген жалган жалаа менен далай эр азаматтар атылып кеткен. Кыргызстанда кандуу репрессиянын күчөп турган мезгили 1937-1938- жылдарга туура келет. Алсак, 1938-жылы 5-7 ноябрда Октябрь революциясынын 21 жылдыгын майрамдоо учурунда 137 мамлекеттик жана партиялык кызматкерлер атылган. Алардын сөөгү 1991-жылы 30-августа Чоң-Таш айылындагы мурдагы ордуна жакын жерге кайрадан көмүлгөн 2000-жылы июль айында ал жерге Ата-Бейит мемориалдык комплекси курулган . Бардыгы 20 улуттун өкүлдөрү жатат. Алардан:

кыргыздар - 45

уйгурлар – 36

орустар-12 ж.б

Кээ бир маалыматтар боюнча Кыргызстанда репрессиялан-гандардын саны 40миң адамды түзөт. Алардын 13миңи акталган.

Чоң-Таш айылындагы “ Ата-Бейит” мемориалдык комплексинде эл душманы катары жалган жалаа менен атылган кыргыз мамлекетинин эң алгачкы жетекчилери жатат

6-кадам: Андан кийин окуучуларга репрессиянын курмандыктары болгон баасы жок окуучуларга же кезектештирип тарыхый инсандар туурасында баяндалган тексттер көбөйтүлүп тартылат. Алар окуп чыгып дептерине төмөнкү суроолорго жооп жазышат (текст менен иштөө)

- Алар ким болгон жана кайда төрөлгөн?
- Кандай кызматтарда иштешкен?
- Качан эмне үчүн репрессияга дуушар болушкан?

Дагы башка окуучуларды кызыктырган суроолорго жооп жазышса болот (10-15мүн)

7-кадам: Берилген убакыт бүткөн окуучулар жазган маалыматтарын окуп берет. Башкалар угуп эске тутушат (2-3мүн). Бул тапшырма окуучулардын кандуу репрессия жылдарында күнөөсүз курман болгон инсандар жөнүндө кыскача маалымат алуусу үчүн берилди.

Жусуп Абдрахманов

(1901-1938-жж)

Кыргызстандын өз алдынча мамлекет болуп түзүлүшүнө жана анын калыптанышына зор салым кошкон. Кыргыз элинин улуттук патриоту. Кыргыз АССР эл комиссар советинин төрөгасы болгон (1927-1933 жж).

Жусуп Абдрахманов 1901-ж 28-декабрда Каракол уездинин Күңгөй Аксуу болуштугундагы Чиркей айылында (азыркы Ысык-Көл району Жаркымбаев айылы) манаптын жетиштүү үй бүлөсүндө туулган. 1911-1914- жылдары Сазановка кыштагында орус-тузем мектебинде, 1916-ж чейин Каракол шаарында башталгыч окуу жайында окуган. 1916-ж улуттук боштондук көтөрүлүшү жеңилгенде, анын үй бүлөсү да Кытайга качкан. Ата энеси жана жакын туугандары бөтөн жерде кыйынчылыктардан каза болушкан. Жусуп 1917-ж кайтып келип Караколдогу гарнизондо ат баккыч, короо шыпыргыч болуп иштеген. Андагы офицерлердин бири менен Верныйга кетип 1918-ж Морозовдун кызыл гвардиячыл отрядына кирген. Эскадрондун командиринин жардамчысы катары Жети-Сууда ак казак орустарга каршы күрөшкө катышкан. 1919-жылы командалык курстарда окуп, партияга өткөн. Бирок ооруга байланыштуу армиядан бошотулган. 1920-ж Москвада өткөн

РКСМ дин (Россиянын комсомолдук жаштар союзу) үчүнчү съездинин делегаты болгон. Анда В.И. Ленин менен жолугуп, пикир алышкан. Жусуп Абдрахманов 1920-1924 жылдары Түркстан компартиясынын жооптуу кызматтарында иштеген. 1924-ж 14-октябрда Кара Кыргыз Автономиялуу областы түзүлгөндө, Ж.Абдрахманов партиянын Кыргыз областтык комитетинин (обком) 2-катчылыгына дайындалган...

1926-ж 1-февралда Кыргыз Автономиялуу Советтик Социалисттик Республикасына айландырылгандан кийин 1927-жылы март айында Кыргыз АССРнин эл комиссарлар советинин (ЭКС) төрагасы болуп дайындалган.

1933-жылы майда Кыргызстанда дан эгиндерин ысырап кылышкан деген күнөө коюлуп сентябрда Жусуп Абдрахманов кызматынан алынган. Мында анын жазып жүргөн күндөлүгү да чоң роль ойногон. Октябрь айында Троцкийчилеридин таасиринде калган деп партиядан чыгарылган...

1934-37-жылдары партияга калыбына келтирүү үчүн Сталинге төрт жолу БКП(б)га эки жолу кат жазып жооп болгон эмес. Ал 1937-жылы “Алаш-Ордо” контрреволюциячыл уюмунун өкүлү деген жалаа мене камалган. Ага Троцкийчилердин уюму менен совет бийлигин кулатууну, Кыргызстанды СССРден бөлүп чыгарууну каалаган, террордук диверсиялык чыккынчы, Социал-Туран партиясына кирген деген ж.б көптөгөн күнөөлөр коюлган.

1938-ж 5-ноябрда атылган. 1958-ж акталган, 1991-ж августта анын сөөгү Чоң-Таш көрүстөнүнө кайра коюлган. Ж.Абдрахманов өз элинин тарыхын изилдеген адам катары тарыхый илимге чоң салым кошкон. Алгачкы эмгеги 1928-ж “Кыргызстан” деген ат менен жарык көргөн. 1991-жылы 1916- жылкы күндөлүктөрү “Сталинге каттар” аттуу китеби басылып чыккан.

Төрөкул Айтматов
(1903-1938-жж)

Төрөкул Айтматов көрүнүктүү советтик жана партиялык кызматкер, социалисттик кайра курууларды ишке ашырууда улуу Октябрдын жеңиштерин бекемдөөдө зор салым кошкон, Кыргыз обком партиясынын экинчи катчылыгына чейин көтөрүлгөн. 1903-жылы Сырдарыя областынын Олуя-Ата уездиндеги Күркүрөө болуштугунун азыркы Шекер айылында кедей-дыйкандын үй бүлөсүндө төрөлгөн. Алгач мусулман мектебинде, кийинчерээк Олуя-Ата шаарындагы орус-тузем мектебинде окуган (1917-ж).

1920-21-жылдары болуштук ревкомдун Горный кыштагындагы кедейлер уюмунун катчысы болуп иштеген. 1921-1924-жылдары Москвадагы Чыгыш эмгекчилеринин Коммунисттик университетинде окуган. Т.Айтматов 1921-жылы комсомолго өтсө, эки жылдан кийин компартиянын катарына өткөн. 1925-1926-жылдары ВКП(б)нын Кыргыз обкомунун пропаганда жана агитация бөлүмүнүн башчысынын орун басары, кийин башчысы болгон...

Кыргыз АССРинин өнөр жай соода эл комиссары жана эл чарбасынын борбордук кеңешинин төрагасы болуп иштеген (1929-1931жж) Кийин БКП(б)нын Араван-Буура районунун биринчи катчылыгына дайындалган.(1931-1933жж) 1934-жылы БКП(б)нын Кыргыз обкомунун биринчи пленумунда обком партиянын экинчи катчылыгына шайланган. Т.Айтматов 1935-жылы Москвада СССР БАКнын алдындагы Марксизм-Ленинизм жогорку курстарында окуган. Бир жылдан кийин Москвадагы Кызыл Профессура Институтунун угуучусу болуп калган.

1937-жылы 1-декабрда Т.Айтматов НКВД тарабынан камакка алынып, Фрунзедеги шаардык түрмөдө отурган. Ал Социал- Туран партиясына, буржуазиялык улутчулдукка таандык болуп Ж.Абдрахманов менен да байланышта болгон деп күнөөлөнгөн. 30 декабрда Москвада Дзержинский райкому аны партиядан чыгарылган. Аскер коллегиясы аны 1938-жылы 5-ноябрда соттоп 35 жашында атылган. 1957-жылы июнда акталган.1991-жылы августта Чоң-Ташта сөөгү кайра көмүлгөн.

Баялы Исакеев (1897-1938-жж)

Кыргызстанда улуттук мамлекеттин калыптанышына жана кайра жаралышына өмүрүн арнаган партиялык жана мамлекеттик ишмер, Кыргыз ССР Эл коммисарлар советинин биринчи төрагасы. Баялы Исакеев 1897-жылы Нарын уездинде Кочкор районунун Үкөк айылында көчмөн дыйкандын үй бүлөсүндө төрөлгөн. Үч жашында атасынан айрылган. Падыша өкмөтүнө каршы көтөрүлүшкө катышкан жана 1916-жылы туугандары менен Кытайга качкан. 1917-жылы февраль революциясынан кийин өз жерине кайтып келгенден кийин (1918-ж) апасы менен туугандары ачкачылыктан каза болгон. Б.Исакеев айылдык мусулман мектебин, Нарын шаарындагы жергиликтүү орус мектеп

интернатын (1916-ж), Ташкентдеги Орто Азия Коммунисттик университетин бүтүргөн. 1917-1920-ж Кумбел-Арал жана Орто-Токой менчик почта станцияларында күзөтчү, киречи жана станция башчысы болуп иштеген. 1920-жылы майда ал РКП(б)га мүчө болуп өтүп, ар түрдүү жооптуу кызматтарда иштеп турган. Өзүнүн суранычы менен аны БКП(б)нын алдындагы партиялык кызматкерлердин тогуз айлык курсуна Москвага жиберилген. Окуудан келип 1927-жылы жазында “Кызыл Кыргызстан” газетасынын башкы редактору болуп иштеген... (1925-ж) 1929-жылы вал дыйканчылык боюнча эл комиссары, (1930-1933-жылдары) ВКП(б) Кыргыз обкомунун катчысы кызматында иштеген. 1933-жылы август айында Жусуп Абдрахманов Кыргыз АССР ЭКСтин төрагалыгынан алынып анын ордуна 36 жаштагы Б.Исаев дайындалган. 1936-жылы Кыргыз АССР Кыргыз ССРи болуп кайра түзүлүп ЭКСтин төрагасы болуп Исаев кайрадан дайындалган. Бул кызматта иштеп туруп ал Фрунзе-Рыбачье темир жолун, Фрунзе-Рыбачье-Торугарт жана Фрунзе-Ош жолдору бүткөрүлгөн...

1937-жылы 5-сентябрда “Правда” газетасына республикадагы буржуазиялык улутчулдар жөнүндө макала чыккан. Тез эле 8-сентябрда КП(б)Кнын бюросу Б.Исаевди иштен бошотуу чечимин чыгарган жана НКВДнын адамдары кармап кеткен. Партиядан жана БКнын курамынан чыгарылган. Ага бай-манаптардын бийлигин жана феодалдык тартипти калыбына келтирүү үчүн партияга жана совет бийлигине каршы күрөшкөн, контрреволюциячыл К.Шооруковду, К.Тыныстановду ж.б колдогон деген ж.б күнөө коюлган. Ал түрмөдө жатып 1937-жылдын 4-декабрында Сталинге кат жазган. Анда “Кыргыздардын бир дагы чарба жетекчилери жок. Маданий кызматкерлер, мугалимдер, котормочулар ж.б жетишсиз. А. Сыдыков, Ж.Абдрахманов ж.б кыргыз кызматкерлери Социал-Туран партиясына каташы бар деп камалышты” деп ж.б жазылган. 1938-жылы ноябрда контрреволюциячыл топтун катышуучусу деген жалган күнөө менен атылган. 1956 –жылы акталган, 1991-жылы “Ата-Бейит” көрүстөнүнө кайрадан көмүлгөн.

Кожокан Шоруков
(1903-1938-жж)

К.Шоруков Кыргызстан комсомолдук партиялык, советтик уюмдарда жогорку кызматтарда иштеп, саламаттыкты сактоо Эл комиссарына чейин көтөрүлгөн.

К.Шоруков 1903-жылы жайында Каракол округунда кедейдин үй-бүлөсүндө төрөлгөн. Айылдагы эски усулдук мектебинде окуган. Ал он жашынан баштап жаз, жай мезгилинде байлардын кызматын кылган жер айдап, койчу болгон. 1916-жылы орус падышачылыгына каршы көтөрүлүшү жеңилгенде ата-энеси Кытайга ооп кеткенден кийин, ал жалгыз калып бир сындырым нан үчүн Каракол уездинин начальниги Ивановго малай болгон. 1917-жылдын башында Иванов Москвага качып, баланы ала кеткен. Кийин аны башка чиновникке өткөрүп берген. К.Шоруков 1918-жылы Ташкентте Түркстан- атайын комиссиясында чабарман кийин котормочу болуп иштеген. Ал жерде партияга кабыл алынган (1919-ж) жана партиялык советтик мектепке кирген. Анда окуп жүрүп, Пржевальск уездинен делегат катары комсомолдун Түркстан Крайлык биринчи съездине катышкан. Ал партиялык мектепти бүткөндөн кийин да комсомол уюмдарында иштөөнү уланта берген.

1922-жылдан баштап К.Шоруков партиянын Каракол уездик шаардык комитетинин уюштуруу бөлүмүнүн башчысы, кийин катчы болуп иштеген.

1923-жылы Москвадагы Покровский атындагы жумушчу факультетине кирип, оорусуна байланыштуу кайтып келген. Партия аны ар кандай жооптуу кызматка дайындап турган... 1934-жылы республиканын Саламаттык сактоо Эл комиссары болуп дайындалат...

1937-жылы 4августунда “Правда” газетасынын Кыргызстандагы кабарчысы В.Овчаровдун “Коммунисттердин кабарлары менен эсептешпейт” деген макаласы жарыяланган. Анда эл комиссары Шоруков- улутчул Абдрахмановдун оң колу. Абдрахмановдун бети ачылганга чейин аны эки ай үйүндө жашырып, ага жардам көрсөткөн” деп жазып чыккан. Кыргызстандын ички иштер комиссары эл комиссары И.П. Лоцманов мындай деп жазган:” Ал Россия федерациясында өкүл болуп жүргөндө Кыргызстандын эл чарба пландарына “Социал Туран партиясынын” зыяндуу көрсөтмөлөрүн киргизген”...

Ушул сыяктуу ж.б негизсиз күнөө коюудан кийин К.Шоруков ишинен алынып, партиядан чыгарылып камакка алынган. Улутчул контрреволюциячыл катары 1938-жылы 5-ноябрда атылган. 1956-жылы апрелде акталган. 1991-жылы августта сөөгү Ата-Бейит көрүстөнүнө кайра коюлган.

Иманалы Айдарбеков

(1884-1938-жж)

И.Айдарбеков белгилүү мамлекеттик ишмер кыргыз улуттук мамлекеттүүлүгүн түзүүдө чоң салым кошкон, өз элине ак эмгеги менен кызмат кылган. 1923-ж Жети-Суу областтык аткаруу комитетинин төрагасы, 1924-ж 21-октябрда Кара-Кыргыз Автономиялуу областынын ревкомунун төрагасы ж.б жооптуу кызматтарда иштеген.

И.Айдарбеков 1884-ж Бишкек уездинде төрөлгөн.

Ал 1909-жылы Бишкек айыл-чарба багытындагы мектебин жана Ташкент гидротехникалык мектебин бүтүргөн. Падышачылык мезгилде эле ал жер ооштуруп келгендер башкармасында иштеген. Революциядан кийин Абыкерим Сыдыков, Жусуп Абдрахманов ж.б кыргыз интеллигенттери менен иштеп көп нерсеге көзү каныккан. 1921-1923-жылдары Бишкек уездик аткаруу комитетинин төрагасы болгон Рахманкул Кудайкуловдун тобу Кыргыз областын түзүүгө каршы чыгат. Ошондо Айдарбековдун демилгеси менен Бишкек уездинин коммунисттери бардык эмгекчилерге кайрылуу менен чыгышат жана Кыргыз Тоолуу областын түзүү идеясын колдошот.. Ал бийликтегилерди сындаган “отузчулардын каты” деп аталган документке кол койгондугу үчүн үч ай бою суракка алынып, партиядан чыгарылып, кызматынан алынган. 1927-ж И.Айдарбековго тагылган күнөөлөрдүн бир бөлүгү алынып салынган.

1927-1937-жылдары ал жеңил өнөр жай жана соода эл комиссары, ЦСНХнын төрагасы, Кыргыз АССР Юстиция эл комиссары, Кыргыз АССРнин башкы сотунун төрагасы болуп кызмат өтөгөн. 1937-жылы 4-сентябрда оорулуу И.Айдарбеков камакка алынып, ага “Социал-Туран” партиясына мүчө болгон, Тоолуу областы түзүлүп жаткан мезгилде топтук күрөштү уюштурган деген күнөө коюлган. 1938-жылы 5-ноябрда И.Айдарбеков шаардык түрмөдө атылган.

1991-жылы сөөгү Ата-Бейит көрүстөнүнө коюлган.

Касым Тыныстанов

(1901-1938-жж)

XX-кылымда элибиздин агартуу тармагында эбегейсиз зор салым кошкон тунгуч кыргыз профессору, котормочу, акын, чыгаан окумуштуу жана мамлекеттик коомдук ишмер К.Тыныстанов болгон.

К.Тыныстанов 1901-жылы 10-сентябрда Ысык-Көл районундагы Чырпыкты айылында кедейдин үй-бүлөсүндө төрөлгөн. Атасы Тыныстан араб тамгасында анча мынча окуганды билгендиктен, Касымга жети жашка чыкканча эле араб тамгасында окуп, жазганды үйрөтүп койгон. Андан кийин ал Байсорун кыштагындагы Ананьево өзбек – диний мектебинде (1909-1912-жылдары) билим алган. Сазановка кыштагындагы жаңы усулдук мектебинен окуган (1913-1914-жж). Андан кийин атасы Тыныстан Кара-Колдогу орус-гузем мектебине орноштуруп, анда Касым 1916-жылга чейин окуган. 1916-жылы падышалык бийликке каршы Улуттук бошондук кыймыл жеңилгенден кийин Кытайга качкан эл менен бирге кетип, 1918-жылы Ысык-Көлгө кайтып келген. 1924-жылы Ташкенттеги Казак-Кыргыз агартуу институтун бүтүргөндөн кийин Түркстан Республикасынын Академиялык борборунда Кыргыз областтык бөлүмдүн башчысы анын төрагасы болуп иштеген. 1925-жылы “Эркин Тоо” газетасында редактор болуп эмгектеген. 1927-1930-жылдары Кыргыз АССР эл агартуу комиссары, андан кийин (1930-37-жылдары) Кыргыз маданият курулуш институтунда илимий кызматкер, анын директору болуп иштеген. К.Тыныстановдун араб алфавитинен латын алфавитине өтүү демилгеси 1925-жылы Бишкекте өткөн илимий педагогикалык съезде колдоого алынган. Ал жаңы алфавит коомун түзгөн. 1919-жылдан баштап К.Тыныстановдун Ташкент жана Алма-Ата шаарларында чыккан “Ак-жол”, “Учкун”, “Тилчи”, “Өрүш ” аттуу газеталарга казак тилинде ырлары чыккан. Алардын кээ бирөөлөрүнө “Кыт” деген лакап ат менен кол койгон.

К.Тыныстановдун чыгармачылыгы 1920-жылдан баштап Ташкентте Казак-Кыргыз институтунда окуп жүргөндө башталган. Ал алгачкы он эки ырын казакча жазган.

1922-жылы чыккан “Ала-Тоо” аттуу ырынан кийин өз эне тилинде жаза баштайт. 1922-24-жылдары он сегиз ыры жана “Жаңыл Мырза” поэмасы жарык көргөн.

Казак жана кыргыз тилинде жазылган отуз ыры менен “Жаңыл

Мырза” поэмасы 1925-жылы Москвадагы СССР элдеринин борбордук басмаканасынан “Касым ырларынын жыйынтыгы” деген ат менен басылып чыккан...

Латын графикасында “Эне тил” (1928) деген китеби, “Кыргыз элинин терминологиялык сөздүгү” (1933), “Кыргыз тилинин морфологиясы(1934), “Кыргыз тилинин синтаксиси” (1936) деген эмгеги чыккан...

К.Тыныстанов “Манастын” Чоң казатын орус тилине которуунун демилгечиси да болгон. 1936-жылы “Манас” эпосуна арналган биринчи бүткүл союздук конференцияда “Манас” эпосунун кыргыз эли үчүн мааниси деген доклад жасаган. Ал котормочу катары “Интернационалды”, И.Крыловдун “Ийнелик менен кумурска” деген тамсилин кыргызча которгон. Көп өтпөй анын “Академиялык кечелер” аттуу пьессасын бай-манапчыл деп “Правда” газетасына жазышкан. 1935-жылы 27-февралда ВКП(б)БКнын Орто Азия бюросунун комиссиясы тарабынан “Тыныстанов эки жүздүү жана буржуазиялык улутчул катары партиядан чыгарылган. 1936-жылы К.Тыныстановдун арызы боюнча ал буржуазиялык улутчул эмес” деп табылып партиядан калтырылган. Бирок 1937-жылы 4-августтун түнүндө К.Тыныстанов камакка алынган жана партиядан чыгарылган. 1938-жылы сентябрда Кыргызстан КП(б)БКнын аткаруу бюросу К.Тыныстановдун чыгармачылыгын “буржуазиялык-кулактык, улутчул” деп сынга алышкан. Жогорку соттун Аскер коллегиясы тарабынан К.Тыныстанов Социал-Туран партиясына кирген жана өз чыгармачылыгында контрреволюциялык улутчулдук идеяларды камтыган деген ж.б күнөө коюлган. 1938-жылы 5-ноябрда атылган. 1958-ж акталган. 1991-жылы сөөгү Ата-Бейит көрүстөнүнө кайра коюлган.

Осмонкул Алиев

Осмонкул Алиев мамлекеттик жана саясий ишмер “Эркин Тоо гезитинин” жана кыргыз комсомолунун (РКСМ) алгачкы жетекчиси.

Ал 1903- жылы азыркы Жайыл районундагы Чолок-Арык айылында туулган. 1913-1916-жылдары жергиликтүү орус мектебин бүтүргөн. 1917-1919- жылдары Олуя Атадагы окуу жайынан, 1919-1922- жылдары Ташкендеги казак- кыргыз агартуу институтунан билим алган.

1924-жылы РКСМ Кыргыз обкомунун 1-катчысы, РКП (б) Кыргыз обкомунун катчысы болуп иштеген. Эркин Тоо гезитинин (1924-26), 1926-жылы “Коммунист” журналынын редактору болгон. 1927-жылы Москвадагы Свердлов атындагы Коммунисттик университетине өткөн. 1930-жылы Кыргызстанда Эл агартуу комиссары, 1932-33 жылдары ВКП(б) Ош округкомунун 1-катчысы ж.б. бир катар партиялык советтик жооптуу кызматтарда иштеген. 1937-жылы үчүнчү жолу Кыргыз ССРинин агартуу Эл комиссары болгон кезде ага “эл душманы”, Социал-Туран партиясынын активдүү мүчөсү деген күнөөлөр коюлат. 1937-жылдын август айында камакка алынат. Ага РСФСРдин Кылмыш кодексинин 58-статьясынын 2,7,8,11- пункттары боюнча айып коюлат.

58- статья эмне экенин, аны менен кимдер күнөөлүү деп табылганын Осмонкул Алиев эң жакшы билген. 58- статья менен соттолгондорго мунапыс болгон эмес жана аларга кыйнап тергөөнүн бардык жолу колдонулган. 14 ай ошондой кыйнаган сурак болгон. Акыры ага “Социал-Туран партиясынын көрүнүктүү ишмери, анын ишин ар кандай жооптуу кызматтарда турганда колдонгон”-деген күнөөлөр коюлуп, ага Осмонкул Алиев зордук-зомбулуктун айынан кол коюп берген.

1938- жылдын 5- ноябрында СССР Жогорку сотунун Аскер коллегиясынын көчмө сессиясынын жабык заседаниеси тергөөнүн жыйынтыгын туура деп таап, өкүм чыгарган..

“Өкүм

Алиев Осмонкул эң жогорку жазага- атууга кетсин. Ага таандык жеке буюмдары, үй – мүлкү конфискациялансын!”

1938- жылы атылып, сөөгү кайрадан Атабейит көрүстөнүнө коюлган.

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 9: Гуманизм, айкөлдүк, кечиримдүүлүк

Өтүү мөөнөтү: Марттын 2-жумасы

Колдонулган усул: Салыштыруу, талкуулоо, жекече, түгөйү менен иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Адамдагы эң асыл сапаттар: гумандуулук, айкөлдүк, кечиримдүүлүк жана алардын мааниси, жашоодогу оорду, ак батанын улуу касиеттери тууралуу ой бөлүшүп талкуулашат.

Тарбиялык: Окуучулар “Манас” баатырдын гумандуулук, айкөлдүк жана кечиримдүүлүк сапаттарынан, “акелердин” нускалуу сөздөрүн окуп инсандык сапаттарга ээ болушат.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар сезимталдыгын, таанып билүүчүлүк жөндөмүн китеп менен иштөө, салыштыруу, көндүмдөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, тексттер

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга “Кечиримдүүлүк деген эмне, эмне үчүн биз кечиримдүү болушубуз керек?” деген суроо берип, окуучулар жооп беришет жана турмуштук мисалдардан келтиришет. (3-5 мүн) Андан кийин Айкөлдүктү ким кандай түшүнөт деген суроо берилип, окуучулар жооп беришип алар да доскага жазылат. Кыргыз эли Айкөл деп кимди аташканын айтышат.

Мугалимдин сөзү: Балдар, “гуманизм” латын сөзүнөн- адамгерчилик, коомдук иштеги адамгерчилик деген түшүнүктү берет. Гуманизм тарыхта орто кылымдын кайра жаралуу доорунда пайда болгон прогрессивдүү кыймыл жана философиялык

түшүнүк болуп эсептелет.

Ал эми Айкөлдүк Манастын жеке өзүнө таандык сапаттар кыргыз элине мураска калган. (2-3мүн) Кечиримдүүлүк- Манастын улуулугунун бири- “кейишке салса кечирип, кеткени болсо келтирип” баарына бирдей караганы болуп эсептелет. “Алдыңа келсе, атандын кунун кеч” дегендей кечиримдүүлүк сапаты кыргыз элине ошол “Манас” атабыздан калган. Ал бизди кекчил болбой, кечиримдүү ак көңүл болууга чакырат.

2-кадам: Түгөйлөр биргелешип №1-тиркемедеги схеманы дептерине (баракка) чийип гуммандуулук менен айкөлдүктү салыштырып жазышат.Өзгөчөлүктөрүн белгилеп, адамдагы эн жакшы сапаттар экендигин айтышат. (5-7мүн)

3-кадам: Берилген убакыт бүткөндө түгөйлөрдүн бири (баасы жок окуучу) кезектешип окуп беришет же доскага аткарышат. Аларды эмне үчүн гумандуулук же айкөлдүк сапаттар деп эсептешээрин далилдөөгө аракеттенишет. (ар бир окуучу 2-3мүн)

4-кадам: Окуучулар окуп бүткөндөн кийин (5-7окуучу) мугалим №1-тиркемедеги гумандуулук же айкөлдүктүн тизмелерин доскага илет же жазат. Окуучу өз жазгандарын салыштырып талкуулашат жана өздөрүнө жазып алышат. (5-7мүн)

Мугалимдин сөзү: Балдар, эми айткылачы, кечиримдүүлүктүн терс сапаты кайсыл сапат деп ойлойсуңар. Ар түрдүү жооптор айтылып бирөө кекчилдик деп жооп берет. Мугалим анын тууралыгын белгилеп, Окуучуларга №1-тиркемедеги схеманы чийип алып, кечиримдүүлүк менен кекчилдикти салыштырып жазуу керек, деген тапшырманы берет. Анткени, дейт мугалим “кечиримдүүлүктү жакшы билүү үчүн кекчилдиктин өзгөчөлүктөрүн ажырата билүү керек эмеспи” (5-7мүн). Убакыт аяктап окуучулар жазып бүткөн соң, (жекече иштөө) жазгандарын бири-бири менен салыштырып толуктап жазышат да окуп беришет, (түгөйү менен иштөө) же доскага аткарышат.

5-кадам: Мойто акенин берген батасын окуп маанисин талкуулашат.

Жыйынтыктоочу суроолор:

- Балдар силер гумандуулук, айкөлдүк, кечиримдүүлүк жөнүндө түшүнүк алдыңар, өз классташыңарда ушул сапаттар барбы, мисал келтиргиле.
- Жаш муундардагы ушул сапаттарды өнүктүрүү үчүн, кандай сунуш – пикирлерди айтаар энеңер?

- Байыркы бабалардан Мойто аке, Тилекмат, Садыр, Кадыр ж.б акелерден кандай үлгү, таалим тарбия алдынар?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

№1-тиркеме

Гумандуулук	Айкөлдүк
Гуммандуулук бул: <ul style="list-style-type: none"> • адамгерчилик • адамды сүйүү • адамды урматтоо • адамды кадырлоо • адамды сыйлоо • камкордук көрүү • жардамдашуу • боорукерлик • мээримдүүлүк • тең-укуктуулук • эркиндик 	Айкөлдүк бул: <ul style="list-style-type: none"> • адилеттүүлүк • адамгерчилик • ак көңүлдүк • ак пейилдик • баарын көтөрүү • баарына чыдоо • баарын кечирүү

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема: Чейректик кайталоо

Өтүү мөөнөтү: Марттын 3-жумасы (чейректик кайталоо үчүн)

Колдонулган усул: Кубиктеги суроолор.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар кубиктеги номер боюнча берилген суроолорго жооп берүү аркылуу өтүлгөн темаларды кайталап бышыкташат жана алган билимдерин тереңдетишет.

Тарбиялык: Жогорку деңгээлде түзүлгөн суроолорго аргументтүү, кыска, так жооп берүү аркылуу, интеллектуалдык деңгээлин жана эске тутумун өстүрүшөт жана тарбиялашат.

Өнүктүрүүчүлүк: Тез ойлонуп жооп таап, жооп бере билүү, логикалдуу ой жүгүртүү жөндөмдөрүн жана көндүмдөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, кубик жана суроолор.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга кубиктеги суроолорго жооп берүүнүн шарты түшүндүрүлөт. (суроолор өткөн чейректеги негизги маалыматтарды камтыйт)

2-кадам: Кубиктин беттерине номерлер жазылат жана ар бир номерге бир нече суроолор түзүлөт. Жооптогу варианттары менен даярдалат.

3-кадам: Эки-үч партаны бириктирип (же полго деле) анын үстүнө кубикти тоголотуп калчаганда (өкчөгөндө) үстүнкү бетине түшкөн номер боюнча мугалим же окуучу колундагы суроону окуйт. М: 1-номер түшсө 1-суроону окуйт, 3-номер түшсө 3-суроону окуйт. Окуучулар дароо жооп беришет. Эгерде жооп бере алышпаса, жооптун варианттары окулуп, туура жоопту беришет.

М: суроо: “Гуманизм” деген сөз эмнени түшүндүрөт ?

а) кичи пейилдик

б) кечиримдүүлүк

в) адамгерчилик

Кубик кайрадан калчанып сабак уланат. Эксперт окуучу ким канча суроого жооп бергенин белгилеп турат

Баалоо: Даярдалган суроолорго толук жооп алынгандан кийин окуучу жыйынтыгын чыгарат. Мугалим баа коет.

Үйгө тапшырма: Окуучулар §2 окуп, анын негизинде кошумча маалыматтарды, сүрөттөрдү (ГЭЦтердин, көлдөрдүн, суулардын сүрөттөрү) жыйнап келишет.

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 1: Кыргызстандагы дарыя-суулары

Өтүү мөөнөтү: Марттын 3-жумасы

Колдонулган усул: Жеке иштөө, сүрөмөлөөчү суроолор.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар бул темадан өлкөбүздүн дары суулары, дарылануучу жайлар, ири дарыяларыбыз, суу булактары туурасында ой бөлүшөт, талкуулашат, берилген тема боюнча өз билимдерин кеңейтишет.

Тарбиялык: Окуучулар “Суу сыйлаган зор болоор, суу кордогон кор болоор” деген насыяттан турмуштук сабак алышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар сезимталдыгын, сүйлөө жана талкуулоо маданиятын, өз алдынчалуулугун өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, окутуунун техникалык каражаттары ж.б

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга Жеңижоктун “Аккан суу” аттуу термеси угузулат да (суу жөнүндө кеңири чагылдырылган жеринен үзүндү) төмөнкүдөй суроолор берилет:

- Бул ким, кайсы чыгармасын аткарды? Окуучулар кол көтөрүп жооп беришет.
- Акын бул чыгармасында эмне жөнүндө ырдап жатат? Окуучулар кол көтөрүп жооп беришет.

2-кадам: Суунун пайдалуулугун далилдеген мисалдарды келтиришет (сабак учурунда 25-30 мисалдарды келтиришти)

Мисалы: үй тиричилигинде, дыйканчылык, мал чарбачылык жумуштарында, өнөр жай, медицина тармактарында ж.б (10-15 мүнөт).

3-кадам: Берилген убакыт бүткөндө окуучулар өздөрүнүн жазган

мисалдарын окуп беришет. Мугалим бири-бирине окшобогон, бири-бирин кайталабаган мисалдар айтылганда, аларды баса белгилеп окуучулардын көңүлүн буруп турушу керек. (2-3мүнөт)

4-кадам: Окуучуларга төмөнкүдөй суроолор берилет:

- Кандай курортторду билесинер?
- Алар кандай жерлерге курулган?
- Дарылык касиети бар кандай сууларды билесинер?

Бир суроого жооп жазышкандан кийин, кийинки суроо берилет. Бардык суроолорго жооп жазылгандан кийин, эгер мүмкүн болсо курорттор, дары суулар жөнүндө CDлер көрсөтүлөт, доскага сүрөттөр илинет.

Жыйынтыктоочу суроолор:

- Силер бул тапшырманы аткарууда эмнелерге үйрөндүңөр? (Тез ойлонууга, тапкычтыкка, суунун пайдалуу жактарын, касиеттерин үйрөндүк)
- Кандай дары сууларды, ал жерлерге курулган дарылануучу жайларды билесинер?
- Силер жашаган жерлерде кандай дары суулар, жаратылыш суулары, дарыялар, булактар бар?

Калган убакытта окуучулар берилген теманы окуп айтып беришет.

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Окуучулар Кыргызстандагы курорттор жана дары суулар жөнүндө жазып, сүрөттөрүн алып келишет. (качан, кайсы жерде курулган ж.б)

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 2: Айлыбыз таза суу менен камсыз болгонбу?

Өтүү мөөнөтү: Апрельдин 1-жумасы

Колдонулган усул: Чакан топтордо иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Өлкөбүздүн таза суу менен камсыз болушу, курулган ГЭСтер, кыргыз көлдөрү, сууга болгон мамиле жөнүндө окуп, чакан топтордо талкуулап, кызматташтык ыкмаларын калыптандырышат.

(Бул тема өткөн сабактын уландысы болгондуктан, сабактын тарбиялык жана өнүктүрүүчүлүк максаттары жазылган жок)

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, ватман, маркерлер.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

- 1-кадам:** Окуучулар саноо жолу менен окуучулардын санына жараша 4-6 топко бөлүнүп отурушат. Ар бир топтон бирден окуучу келип партанын үстүнө тескерисинен коюлган карточкалардын бирин алып андагы тапшырманы окушат. 1-карточкада “Айылдарды таза суу менен камсыз кылуу” долбоорун түзүү тапшырмасы берилип, 1-топ өз сунуш пикирлерин иштеп чыгышат. 2-карточкада “Кыргызстандагы дарыя – суулары” деген темада долбоор түзүү тапшырмасы берилет. 2-топ Кыргызстандагы дарыя-суулары жана анда курулган ГЭСтердин пайдасы, алардын айрымдары жөнүндө маалымат беришет. 3-карточкада “Кыргыз көлдөрү” деген долбоорду жактоо тапшырмасы жазылат. 3-топ теманы окуп чыгып, аларды кластер түрүндө чагылдырып, алардын пайдасы жөнүндө айтып беришет жана айрымдары тууралуу кененирээк айтып беришет. 4-карточкада “Суу сыйлаган зор болот” аттуу темада долбоор түзүү

тапшырмасы берилет. 4- топ сууну булгабай таза, сарамжалдуу пайдаланууну сунуштаган долбоор жакташат.

2-кадам: Мугалим окуучулардан өткөн сабакта үйгө кандай тапшырма берилгендигин сурайт. Окуучулар берилген теманы окуп (§2), анын негизинде кошумча маалыматтарды, сүрөттөрдү (ГЭСтердин, көлдөрдүн, суулардын сүрөттөрү) жыйнап келүү керектигин айтышат. Мугалим ошол даярдап келген маалымат-сүрөттөрүн пайдаланып, берилген тапшырманы аткараарын окуучуларга эскертет.

3-кадам: Ар бир топко ватман, маркерлер таратылат. Окуучулар карточкада көрсөтүлгөн тапшырма боюнча долбоор түзүшөт. Эгерде бир же эки топко тапшырма жетпей калса, бир тапшырманы эки топко беришет. Долбоорду ватманга ар түрдүү М: кластер түрүндө түзүп сүрөттөр менен жасалгалап алып чыгышса болот. (5-7 мүнөт, убакыт аз болсо, кошумча убакыт берилет)

4-кадам: Мугалим чакан топтордун ишине көз салып, багыт берип турат. Берилген убакыт бүткөндө ар-бир топ кезеги менен аткарган тапшырмасын доскага илип жактап беришет. (презентация) мугалим окуучулардан кимдин кандай суроолору же кошумчалары барбы деп сурап турат. Бардык топ өз долбоорлорун жактап бүткөндөн кийин мугалим аларга суроо берет. (2-3 мүнөт)

Рефлексиялык суроолор:

- Чакан топтордо иштөөдө кандай кыйынчылыктар болду?
- Пикир келишпөөчүлүктөр болдубу?
- Чакан топтордо иштөөдө кандай көндүмдөргө ээ болдуңар жана эмнелерге үйрөндүңөр?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 3: Дары чөптөр – элибиздин баа жеткис байлыгы

Өтүү мөөнөтү: Апрельдин 2-жумасы

Колдонулган усул: Акыл чабуулу, түгөйү менен иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар бул темадан жергебизде өсүп, дарылык касиетке ээ болгон чөптөр, алардын мааниси, колдонулушу, өсө турган жерлери тууралуу окуп өз түшүнүктөрүн кеңейтишет.

Тарбиялык: Окуучулар дары чөптөрдүн адамдын ден- соолугуна тийгизген таасирин аныктап баалай билүүгө жана үнөмдүү пайдаланууга шйрөнщшёт.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулар дары чөптөр алардын дарылык касиеттерин ажырата билүү, өз убагында жыйноо жана туура пайдалана билүү ыкмасын өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга силер кыргыз жергесинде өскөн кандай дары чөптөрдү билесинер (алардын түрлөрү жана колдонулушу, дарылык касиеттери) деген темада акыл чабуулун өткөрөөрүн жана анын эрежелерин эскертет.

Мисалы:

- Бардык айтылган ойлор жана идеялар баалуу.
- Аларды талкуулап сын айтылып, баа берилбейт ж.б (2-3м). Окуучулар суроого жооп берип, алар доскага жазылат.

2-кадам: Окуучулар бир барак кагазга же дептерине №1-тиркемени чийип(аны мугалим доскага чийип коёт) түгөйлөрү менен берилген тема боюнча билген же билгендей сезилген маалыматтарды жазышат. (7-8мүн).

3-кадам: Андан кийин түгөйлөрдүн бири жазгандарын окуп беришет. (2-3мүн)

4-кадам: Калган убакытта берилген теманы окуп айтып беришет.

Жыйынтыктоо үчүн суроолор:

- Дары чөптөрдүн кандай мааниси бар жана кайсы дары чөптөрдү билесиңер?
- Ден соолукка медициналык дарыларбы же дары чөптөр пайдалуубу, эмне үчүн?
- Үй-бүлөнөрдөн же таанышыңардан бирөө дары чөптөрдү колдонду беле, жыйынтыгы кандай болду?

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Эмки жолу практикалык сабак болгондуктан, мүмкүнчүлүккө жараша дары чөптөрдү, алардын сүрөттөрүн жана алар жөнүндө маалыматтарды жыйнап келишет. Мисалы: чөптөрдүн аттары, ден- соолукка пайдалуулугу, зыяндуу жактары, жыйноо, кургатуунун убагы, аларды туура пайдалануу, курамындагы заттар жөнүндө.

№1-тиркеме:

Дары чөптөрдүн түрлөрү	Колдонулушу	Дарылык касиети (кайсы ооруга дары)

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 4: Практикалык сабак

Өтүү мөөнөтү: Апрелдин 3-жумасы

Колдонулган усул: Чакан топтордо иштөө, долбоор жактоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Практикалык иш учурунда жергебиздеги кээ бир дары чөптөрдүн дарылык касиеттери, аларды туура пайдалануунун жолдору, туурасында окуп билүү менен иш жүзүндө таанышып, аларды ажыратып таануу, пайдалана билүү билгичтиктерине жана көндүмдөрүнө ээ болушат. (Бул сабак өткөн сабактын уландысы болгондуктан сабактын тарбиялык жана өнүктүрүүчү максаттары берилген жок)

Сабактын жабдылышы: окуу китеби.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучулардан үйгө тапшырманы сурап, эгерде сүрөт алып келгендер болсо алар доскага илинет жана ким үй тапшырмасын аткарып келсе, аларга жеңил болоору эскертилет. Окуучулар “дарыгер менен оорулуу” аттуу интерактивдүү оюн ойношот, оюндун шарты:

Биринчи партадагы:

1- окуучу- оорулуу,- Өх! дейт

2- окуучу- дарыгер, -Эмне болду?

1- окуучу - Грипп болуп ооруп жатам

2- окуучу- дарыгер, -Малина салып чай ич

Экинчи партадагы:

1-окуучу- оорулуу - Өх! дейт

2-окуучу- дарыгер, -Эмне болду?

1-окуучу- оорулуу, -Колумду кесип алдым

2-окуучу- дарыгер, -Ошол жериңе бака жалбыракты таңып кой.

Ушундай жол менен партадан партага өтүп 1-окуучу оорулуунун, 2-окуучу дарыгердин ролун аткарат.

Эгерде дарыгер, дары чөптөрдүн атын билбей калса 1-окуучу же башка окуучулар жардамдашып оюн улана берет. Оюн бөлүнгөн убакыт бүткөндө же окуучулар дары чөптөрдү айтып албай калганда топтойт. (5-7 мүнөт)

2-кадам: Окуучулар саноо жолу менен 4 топко бөлүнүп отурушат.

3-кадам: Төрт карточкага тапшырмалар жазылып партага тескерисинен коюлат:

1-карточкага кайсы чөп кайсыл ооруга дары.

2-карточкага дары чөптөрдүн зыяндуулугу.

3-карточкага дары чөптөрдү жыйноо кургатуу.

4-карточкага дары чөптөрдүн курамындагы заттар деп жазылат.

Ар бир топтон бирден окуучу келип карточкадан алып отурушат.

Мугалим аларга бир гана окуучу баракка жазып калганы өз билгендерин айтып берип тураарын эскертет.

4-кадам: Топтор ал тизмени жана үйгө берилген тапшырма боюнча жыйнап келген маалыматтарды пайдаланып карточкадагы тапшырманы аткарашат. (7-10мүн №1 тиркеме)

5-кадам: Убакыт бүтүп тапшырманы аткарышкандан кийин доскага илинген таблицага жазышат. Ар бир топтон бир же эки окуучу чыгып аларды окуп беришет. Башка топтун окуучулары кошумчалап толукташат. (3-4 мүнөт)

Жыйынтыктоо үчүн суроолор:

- Эмне үчүн бул тапшырмаларды аткардык?
- Дары чөптөрдүн кандай өзгөчөлүктөрүн билесинер?
- Силердин үй бүлөнөрдө дары чөптөрдү чогултуп пайдалангандар барбы, кандай чөптөрдү чогултат?

Баалоо:

Үйгө тапшырма: Кыргызстанда жашаган жапайы жаныбарлардын сүрөттөрү жана алар жөнүндө маалыматтарды жыйнап келүү.

№1 тиркеме

Чөптөр - дүн аттары	Кайсы ооруга дары	Дары чөптөрдүн зыяндуулугу	Чөптөрдү жыйноо, кургатуу	Чөптөрдүн курамындагы заттар

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 5: Жапайы жаныбарлар

Өтүү мөөнөтү: Априлдин 4-жумасы

Колдонулган усул: Класста жалпы талкуулоо

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар бул темадан Кыргызстандагы жапайы жаныбарлар, алардын түрлөрү, аларды коргоо, көбөйтүү тууралуу түшүнүктөргө ээ болушат, көйгөйлөрдү чечип, кырдаалдарды иликтей билүү көндүмдөрүнө ээ болушат.

Тарбиялык: Окуучулар жапайы жаныбарларды коргоого жана кам көрүп көбөйтүүгө, ошондой эле, аларга жаратылыштын байлыгы катары мамиле кылууга тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Жапайы жаныбарлар тууралуу маалымат алган окуучулар жалпы талкуулоо аркылуу өздөрүнүн таанып билүүчүлүк жөндөмдөрүн, ой жүгүртүүсүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби, сүрөттөр, видео тасма (мцмкщнчщлщк болсо).

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Окуучуларга “ Силер Кыргызстанда жашаган кандай жаныбарларды билесиңер?” деген суроо берилет.

Окуучулар айта баштап, мугалим же окуучулардын бирөө доскага жазып турат. Алардын канаттуулары өзүнчө жазылат.

2-кадам: Мугалимдин сөзү:

Балдар, азыр силерге жапайы жаныбарлар жөнүндө видео тасма көрсөтүлөт. Силер алардын сырткы көрүнүшү, жашаган жери ж.б өзгөчөлүктөрүн салыштырып көңүл коюу менен көрүп угуп отурушуңар керек. Себеби, көрүп бүткөндөн кийин бул тема боюнча талкуу жүрөт. Эгерде видео тасма жок болсо, доскага алардын сүрөттөрү илинип ушундай эле жол менен талкуу жүрөт.

3-кадам: Окуучуларга видео тасма көрсөтүлөт (10мүн).

Көрүп бүткөндөн кийин мугалим класска багыт берүүчү суроолорду бере баштайт.

Мисалы:

- Видео тасманы көргөндөн кийин кайсы жапайы жаныбарлар эсиңерде калды? Балдар алардын аттарын атагандан кийин, кайрадан жаныбарлардын сүрөттөрү экрандан көрсөтүлөт да мугалим суроолорун бере баштайт.
 - Аркар,кулжа, тоо теке, тоо эчкилерди, бири-бирине салыштырып, өзгөчөлүктөрүн белгилегиле.
 - Мышык сымалдарга кайсы жаныбарлар кирет, аларды салыштыргыла (ж.б жаныбарлардын өзгөчөлүктөрүнө көңүл бургула)
 - Жапайы жаныбарлардын кандай пайдасы же зыяны бар?
 - Жапайы жаныбарларды коргоонун кандай зарылчылыгы бар, силер аларды коргоонун кандай жолдорун сунуш кылаар элеңер Эми окуучуларга канаттуулар жөнүндө тасма көрсөтүлөт.
 - Эми видео тасманы көргөндөн кийин, кандай канаттуу куштар эсиңерде калды? деген суроо берилет.
- Балдар аттарын атагандан кийин кайрадан канаттуулардын сүрөттөрү көрсөтүлөт да, мугалим суроолорун бере баштайт.

Мисалы:

- Бүркүттөр эмне үчүн бийик тоолордо жашайт?
- Канаттуулардын кандай пайдасы же зыяны бар?
- Кайсы канаттуулар кандай жерге уя салат жана алардын өзгөчөлүктөрү
- Жапайы жаныбарлар жана канаттуулар жашаган кандай жаратылыш парктарын билесиңер, алар эмне үчүн керек?
- Канаттууларды коргоо үчүн кандай иштерди аткаруу керек, силердин сунушуңар?
- 1-апрель канаттуулар күнү, эмне үчүн керек, бул күнү кандай иш чараларды өткөрсө болот? Эгер мүмкүн болсо “Мүнүшкөрлөр” жөнүндө CDлерди көрсөтүү сунушталат.

Жыйынтыктоо үчүн суроолор:

- Өтүлгөн темадан эмнелерди билдик жана үйрөндүк?
- Кыргызстанда кандай жапайы жаныбарлар кызыл китепке киргизилген?
- Сабакта айтылгандардан башка Кыргызстанда жашаган дагы кандай жаныбарларды билесиңер?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 6: Аба, суу, күн, от жөнүндө. (күн жөнүндө мен коштум).

Өтүү мөөнөтү: Майдын 1-жумасы

Колдонулган усул: Акыл чабуулу, чакан топтордо иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар бул темадан аба, күн, суу жана от, алардын касиетин жана адам баласы үчүн жашоонун булагы экендиги жөнүндө түшүнүктөрүн калыптандырышат.

Тарбиялык: Аба, суу, күн жана отту кыргыздардын рухий баалуулук катары карап, алардын элге кылган кызматын баалай билүүгө аяр мамиле кылууга щйрөнщшөт.

Өнүктүрүүчүлүк: Окуучулардын таанып билүү, жөндөмүн, ой жүгүртүүсүн, сезимталдыгын топто бирге иштөө көндүмдөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: окуу китеби. №1-тиркеме чийилген ватман, маркерлер.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Досканы төрткө бөлүп башына аба, суу, күн, от деген темалар жазылат. Мугалим окуучуларга ушул темалар боюнча жалпы класска акыл чабуулу өткөрүлөөрүн жана анын негизги эрежелерин эскертет.

Мисалы:

- Өз оюн эркин айтуу
- Ар бир айтылган ой баалуу
- Бири-бирин сындабоо ж.б

Ошондой эле окуучулар жашоонун булагы болгон аба, суу, күн, от жөнүндө билген маалыматтарын айта башташат жана алар доскага жазылат. Убакытты үнөмдөө үчүн эки окуучу чыгып бирөө аба, суу жөнүндө, экинчиси күн, от жөнүндө жазса да болот. (2-3 мүн)

2-кадам: Окуучулар саноо жолу менен класстын санына жараша 4-6 топко бөлүнөт. Анткени класста окуучулар көп болсо бир тапшырманы эки топко бөлсөк да болот. (2-3мүн)

3-кадам: Ар бир топтон бирден окуучу келип 1-топ аба, 2-топ суу, 3-топ күн, 4-топ от деп жазылып тескерисинен коюлган карточкаларды алып отурушат да тапшырманы аткара башташат. Мында бирөө катчы болуп жазып, калганы идея-маалыматтарды айтып тураары эскертилет. Окуучулар алардын маанисин адамга эмне үчүн керек экендигин, элге кылган кызматын далилдеген мисалдарды келтиришет (5-7мүн) Эгерде тапшырманы маркер менен ватманга аткарышса сүрөт тартуу аркылуу өз ойлорун чагылдырышса да болот.

4-кадам: Бөлүнгөн убакыт бүткөндө аткарган иштерин кезектешип ватманга же доскага чийилген төрт бөлүккө жазышат (ар бир топ өз бөлүгүнө) жана окуп беришет. (№1 –тиркеме 3-5мүн)

Жыйынтыктоо үчүн суроолор:

- Адамдын жашоо булактары болгон аба, суу, күн, оттун бири-бири менен болгон байланышын далилдеп көргүлө.
- Аларды пайдаланууда эмне үчүн коопсуздук эрежелерин сактоо, аяр мамиле кылуу керек?
- Аба, суу, күн, оттун эл үчүн тийгизген пайдасы жөнүндө мисал келтиргиле.

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

№1 тиркеме:

Аба	Суу	Күн	От
Дем алабыз	Агат	Ысыйт	Күйөт

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 7: Жер

Өтүү мөөнөтү: Майдын 2-жумасы

Колдонулган усул: Жалпы талкуулоо, чакан топтордо иштөө.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Бул темадан окуучулар “Күчтүү болсоң жердей бол, баарын чыдап көтөргөн” дегендей анын күчтүүлүгү, ошондой эле жер эне жалгыз адам баласына таандык эмес жалпы жан-жаныбарлардын жана өсүмдүктөрдүн планетасы экендиги тууралуу түшүнүктөрүн калыптандырышат.

Тарбиялык: “Эл эмгегин жер жебейт” дегендей адам баласынын өмүр бою жер эне бергенин жыйнап жан сактап келгени окуучуларды эмгектенүүгө, жер энени сүйүүгө тарбиялайт.

Өнүктүрүүчүлүк: Жаратылышты экологиялык бузулуудан алдын алуу жөнүндөгү түшүнүктөрүн кеңейтишет. Чакан топтордо иштөөдө бирин-бирин угуу, сыйлоо мамилелерин өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы: Ватман, маркерлер, жер жөнүндө терме жазылган диск, же терменин кыскача тексти.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга “жердин баалуулугун далилдеген мисалдарды келтиргиле” деп кайрылат. Окуучулар жооп берип, мугалим аларды доскага жазып турат. (2-3мүн). Мисалы:

- Адамдар жерди иштетип үй бүлөөсүн багат.
- Жан-жаныбарлар жерден тамактанат
- Жерге өсүмдүктөр өсөт ж.б

2-кадам: Окуучулар саноо жолу менен 6 чакан топторго бөлүнүп отурушат жана аларга тапшырмалар таратылып берилет. Мисалы:

1-топко: Күчтүү болсоң жердей бол, баарын чыдап көтөргөн.

2-топ: Эл эмгегин жер жебейт (Эл макалы)

3-топко: Жер эне.

4-топко: Жер жөнүндөгү акын жазуулардын чыгармалары.

5-топко: Биз жашаган жердин экологиясын кантип сактайбыз жана жакшыртабыз.

6-топко: Жер күнүн белгилөө.

Окуучулар алган тапшырмалары менен таанышып, түшүнүксүз болсо мугалимге суроо беришет.

3-кадам: Окуучуларга ватман, маркерлер таратылып иштей башташат. (5-7мүн) 1-топ, жердин күчтүү экендигин далилдеген мисалдарды келтиришет. Алсак, жер үстүндө канчалаган согуштар, жаратылыш кырсыктары болуп өттү, канчалаган көп кубаттуу үйлөр салынып, өнөр жай иштеп жатат ж.б (ватманга сүрөт тартып же кластер түрүндө да чагылдырып беришсе болот)

2-топ, макалдын маанисин чечмелеп беришет.

Мисалы, жаз жарыш, күз күрөш дегендей, жаздан баштап күзгө чейинки талаачылык жумуштары анын жыйынтыгы ж.б

3-топ, окуучуларга Ч.Айтматовдун “Саманчынын жолу” аттуу повестинен Толгонайдын монологуна үзүндү угузушат же көркөм окуп беришет.

Толгонайдын монологуна үзүндү:

-Амансыңбы, куттуу талаам?

-Аманчылык. Келдиңби, Толгонай? Былтыркыдан дагы карый түшүпсүң го чачың куудай, колунда таяк

- Өмүр өтүп бара жатпайбы, Жер-Энем, арадан дагы бир жыл өттү. Бүгүн менин сыйынуу күнүм.

- Билем, келишинди күтүп жаткам, Толгонай. Бул жолу сен баланы да ээрчите келмек эмес белең?

- Ооба бирок бул сапар да жалгыз келдим

- Демек, сен ага эчтеке айткан эмес экенсиң да

- Жок айталбадым...

Окуучулар бул монологод сөз эмне жөнүндө жүрүп жатканын Толгонай эмне үчүн Жер – энем деп атаганын далилдеп айтып беришет. М: Жер адам баласына, бүткүл жан- жаныбарларга жана жаратылышка гана жашоо-өмүр бербестен, адам баласынын сырдашы да боло алаары ж.б жөнүндө өз ойлорун даярданып келген маалыматтарын айтып беришет.

4-топ, Эстебес Турсуналиевдин жер жөнүндө термесин угузушат же термени көркөм окушат. Ошондой эле Барпынын ж.б акын жазуучулардын чыгармаларынан үзүндүлөрдөн мисалдарды

келтиришет, акын-жазуучулар жер жөнүндөгү чыгармаларын аташат.

5-топ, өз жерибизди кантип көрктөндүрөбүз, жаратылышты кантип сактап калабыз: Жер кыртышын, дары чөптөрдү, токойлорду ж.б Жаратылыш кырсыктарын кантип алдын алабыз жана андан сактанабыз ж.б тууралуу ойлорун пландарын жазып айтып беришет.

6-топ, эгерде 2-апрелде “жер күнүн” белгилөө керек болсо, кандай иштерди аткарышаарын жазышат. Маселен, бактарды, гүлдөрдү отургузуу, эс алуучу жайларды тазалоо боюнча ишенбиликтерди өткөрүү ж.б

4-кадам: Окуучуларга берилген убакыт бүткөндө жазган ватмандарын доскага илип аткарган тапшырмасын окуучуларга айтып беришет (презентация 2-3 мүн)

Жыйынтыктоо үчүн суроолор:

- Эмне үчүн бул тапшырмаларды аткардык жана эмнеге үйрөндүк?(ар бир топ өз алдынча жооп беришет)
- Жерди үнөмдүү пайдалануу жана түшүмдүүлүгүн көтөрүү туурасында кандай сунуштарды айтаар элекер?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 8: Мен өз айлымды кантип көрктөндүрөм

Өтүү мөөнөтү: Майдын 3-жумасы

Колдонулган усул: Эссе жазуу, класста жалпы талкуулоо.

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: Окуучулардын ар-бири өз айылдарын кантип көрктөндүрүүнүн жолдорун ойлонуп, пландаштыруу менен өз айылдарына болгон чексиз сүйүүсүн билдиришет.

Тарбиялык: Окуучулар өз айылын көрктөндүрүү, жашылдандыруу иштерине активдүү катышуу аркылуу, туулган жерин камкордукка алууга үйрөнүшүп, экологиялык тарбия алышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Өз айылын көрктөндүрүүгө катышуу менен өзүнүн инсандык сапаттарын, жаратылышка болгон жакшы мамилесин, өздөрүнүн күч эмгегин өнүктүрүшөт.

Сабактын жабдылышы:

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга эмне үчүн биз өз айлыбызды көрктөндүрүүбүз керек жана ал үчүн эмнеден баштоо зарыл деп ойлойсуңар? деген суроо берет.

Окуучулар үйдү, мектепти көрктөндүргөндөн кийин жалпы айылды көрктөндүрөбүз деп жооп беришет, бак дарактарды даярдап отургузаарын ж.б айтышат. Мугалим аларды доскага жазып турат.

2-кадам: Чакан эссе жазуу. Окуучулардын ар-бири өзү жашаган айылынын буга чейинки абалын жазышат жана аны келечекте жашылдандыруунун жолдорун көрсөтүшүп, андан кийинки абалын сүрөттөп жазып чыгышат. Доскадагы маалыматтарды да пайдаланышат. Маданий жайларды ж.б жерлерди көрктөндүрүүнүн схема-пландарын чийип баяндап жазып доскага чийип көргөзүп берсе да болот. (10-12мүнөт)

3-кадам: Бөлүнгөн убакыт бүткөндөн кийин окуучулар жазган эсселерин окушат (2-3мүнөт) жана төмөнкү суроолорго жооп беришет:

- Бул эссени жазууда кандай кыйынчылыктар болду?
- Айылыңарды көрктөндүргөндөн кийинки абалын элестетип, мурдагы абалы менен салыштырып айтып бергиле.
- Айылыңарды жашылдандырып, көрктөндүрүүдө эмнелерди эске аласыңар? (аба ырайын, кайсы өсүмдүктөр өсөөрүн ж.б)
- Айылды көрктөндүрүүдө, аны жашылдандыруудан башка дагы кандай иштерди аткарса болот. (айлана чөйрөнөнү тазалоо, жаңы имараттарды куруу ж.б)
- Эсседе жазган пландарыңарды иш жүзүнө ашырууга, эмнелер керек деп ойлойсуңар?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

2 вариант: Окуучулар санына жараша чакан топторго бөлүнүп, ватманга “Менин айылым” деген долбоор жакташат. Анда айылда кандай көрктөндүрөөрү чагылдырылат.

Администрация мүчөсү

Бекитемин	201	колу	
Бекитемин	201	колу	

Түзгөн:

Сабактын планы:

7-класс. Адеп сабагы

Тема 9: Табият менен таттуу мамиледе болуу

Өтүү мөөнөтү: Майдын 4-жумасы

Колдонулган усул: Эссе жазуу

Сабактын максаттары:

Билим берүүчүлүк: “Табият менен таттуу мамиледе болуу” осуятын кантип ишке ашырып жатканыбызды жана табияттын азыркы абалы туурасында окуп изденген окуучулар өз алдынча иштей билүү көндүмдөрүнө ээ болушат.

Тарбиялык: Окуучулар табият менен таттуу мамиле түзүп, аларды коргоп – сактай билүүгө жана аларга аяр мамиле кылууга тарбияланышат.

Өнүктүрүүчүлүк: Адам менен табияттын ортосундагы мамиле туурасындагы түшүнүктөрүн жана өз оюн эркин чагылдырып жазуу жөндөмдөрүн өнүктүрүшөт.

Сабактын жүрүшү:

Убакыт: 30-35 мүнөт

Уюштуруу: Саламдашуу, толуктоо.

Өткөн теманы кайталоо: Анын жаңы тема менен байланышы.

1-кадам: Мугалим окуучуларга, табият деген эмне, эмне үчүн биз аны менен таттуу мамиледе болушубуз керек деген суроо менен кайрылат. Окуучулар жооп берип, мугалим же башка окуучу доскага жазып турат.

2-кадам: Мугалимдин сөзү: (же көркөм окуп берет)

Байыркы көчмөндөр табиятты эне катары ыйык тутуп, аны менен аяр алака түзүүнүн жана эриш-аркак жуурулушуп жашоонун, адамзат тарыхындагы эң алдыңкы өрнөгүн жаратып кеткен. Кыргыз эли аны “Манаста” өтө таасын чагылдырган. Эгерде биз эпостогу ошол орошон жөрөлгөнү ыйык тугалсак, анда дүйнөдөгү бирден бир бийик экологиялык маданияттын ээси болобуз. Манастан калган ажайып Ала-Тообузду келечек урпактарга көркүнө көрк кошкон баа жеткис энчи катары калтыра алабыз.

Манас атабыз Алтайдан өз мекенине көчүп келатып Ысык-Көлдү карап: “Мындай кызык көл болбос, мындай кызык жер болбос, суусун да миндей түр экен, түгөнбөс ырыс кен экен” деп суктанса ал эми Таласты көргөндө “ Жер соорусу турбайбы, жердеген адам тунбайбы” деп чын жүрөктөн суктанган.

Мына балдар табияттын сулуулугуна Манас баатыр дагы суктануу менен баа берген экен. Эми балдар силер ушул айтылгандарды пайдаланып жана “Сенин милдетиң” аттуу кичи теманы окуп чыгып ошол сыяктуу “ Мен канткенде табият менен таттуу мамиледе болом” деген эссе жазгыла. (10-12мүн)

3-кадам: Берилген убакыт бүткөндө окуучулар жазган эсселерин окуп беришет (2-3мүн). Ар бир адам канткенде табият менен таттуу мамиледе болоорун далилдешет.

Талкуулоо үчүн суроолор:

- Табият менен таттуу мамиледе болбосо, эмнеге алып келет?
- Шаар, айыл ичинде бак-дарактарды ашыкча кыркуу, эмнеге алып келет?
- Тоолордо арча, карагай чер-токойлорду эсепсиз кыркуу эмнеге алып келет?
- Тоодогу жана токойлордогу жапайы жаныбарларды эсепсиз кыруу эмнеге алып келет?

Баалоо:

Үйгө тапшырма:

Саалаев Ө.

АДЕП САБАГЫ

Сабактын планынын усулдук иштелмелери

7-класс

Басмага 2015ж. берилди
Офсет кагазы, нускасы 200 даана.
Форматы 21x14,8/16, келѐмщ 6 б.т.
Солюшин ЖЧК